



Vaasan yliopisto  
UNIVERSITY OF VAASA

Elina Miettinen

# **Lapsiavioliitot pakkoavioliittojen muotona Suomessa**

oikeudellinen sääntely ja alaikäisten suojelun haasteet

Johtamisen akateeminen yksikkö  
Julkisoikeuden pro gradu -tutkielma  
Hallintotieteiden maisteri

Vaasa 2026

---

**VAASAN YLIOPISTO****Johtamisen akateeminen yksikkö**

|                          |                                                                                                              |
|--------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Tekijä:</b>           | Elina Miettinen                                                                                              |
| <b>Tutkielman nimi:</b>  | Lapsiavioliitot pakkoavioliittojen muotona Suomessa: oikeudellinen sääntely ja alaikäisten suojelun haasteet |
| <b>Tutkinto:</b>         | Hallintotieteiden maisteri                                                                                   |
| <b>Koulutusohjelma:</b>  | Hallintotieteet                                                                                              |
| <b>Opintosuunta:</b>     | Julkisoikeus                                                                                                 |
| <b>Työn ohjaaja:</b>     | Niina Mäntylä                                                                                                |
| <b>Valmistumisvuosi:</b> | 2026                                                                                                         |
| <b>Sivumäärä:</b>        | 72                                                                                                           |

**TIIVISTELMÄ:**

Avioliittoon pakotettuja on kansainvälisten arvioiden mukaan yli 22 miljoonaa, ja suurin osa uhreista on tyttöjä ja naisia. Länsimaissa esiin tulevista pakkoavioliitto tapauksista kolmannes koskee alaikäisiä, ja maailmanlaajuisesti avioltta yli 640 miljoonaa elävää naista tai tyttöä on avioitunut ennen täysi-ikää. Suomessa pakkoavioliittotapauksista ei ole tarkkaa tilastotietoa, mutta ilmiö tunnustetaan erityisesti ihmiskaupan muotona.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan alaikäisiin kohdistuvia pakkoavioliittoja oikeudellisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä Suomessa. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten Suomen oikeusjärjestelmässä tunnistetaan ja ehkäistään alaikäisten pakkoavioliittoja sekä millaisia haasteita ilmiöön puuttumisessa ilmenee. Lisäksi arvioidaan, missä määrin voimassa olevalla lainsäädännöllä, pakkoavioliittojen lapsiuhrien auttamisjärjestelmillä ja viranomaisten velvoitteilla turvataan lapsen etu ja suojele.

Tutkimus on toteutettu oikeusdogmaattisena eli lainopillisena tutkimuksena. Keskeisen aineiston muodostavat avioliitto, rikosoikeutta ja lapsen oikeuksia koskeva kansallinen lainsäädäntö, viranomaisohjeet sekä oikeuskirjallisuus. Tarkastelussa on huomioitu myös kansainväliset velvoitteet, jotka liittyvät lapsen oikeuksien suojeeluun ja pakkoavioliittoihin.

Tutkimuksen perusteella todetaan, että pakkoavioliittoihin on puututtu Suomessa useilla sääntelyratkaisilla. Alaikäisten avioliitot on kielletty, pakkoavioliiton kumoamista koskevaa sääntelyä on kehitetty ja rikosoikeudellista suojaa on vahvistettu. Lisäksi ulkomailla solmittujen avioliittojen tunnustamiseen liittyvää sääntelyä on täsmennetty, mikä on vahvistanut lapsen oikeudellista suojaa.

Sääntelyyn liittyy kuitenkin edelleen jännitteitä erityisesti ulkomailla solmittujen avioliittojen tunnustamisessa. Vaikka normatiivinen kehys on pääosin kattava, sen käytännön toteuttamisessa on havaittu puutteita. Viranomaisten tietoisuus ilmiöstä on rajallista, viranomaisyhteistyössä esiintyy haasteita ja palvelujärjestelmän saavutettavuus ei kaikilta osin toteudu riittävästi. Myös lasten kuuleminen ei aina toteudu asianmukaisesti. Tutkimuksen perusteella voidaan katsoa, että pakkoavioliittojen tehokas ehkäisy edellyttää oikeudellisten keinojen lisäksi viranomaisten koulutuksen lisäämistä, matalan kynnyksen palveluja sekä tietoisuuden vahvistamista viranomaisten ja yhteisöjen tasolla.

---

**AVAINSANAT:** ihmiskauppa, ihmisoikeudet, lapsen etu, lapsiavioliitto, pakkoavioliitto, pakottaminen, viranomaisvastuu.

## Sisällys

|       |                                                                                            |    |
|-------|--------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1     | Johdanto                                                                                   | 5  |
| 1.1   | Tutkimuksen tausta                                                                         | 5  |
| 1.2   | Tutkimusongelma ja keskeiset käsitteet                                                     | 7  |
| 1.2.1 | Järjestetty avioliitto                                                                     | 9  |
| 1.2.2 | Lapsiavioliitto                                                                            | 10 |
| 1.2.3 | Pakottaminen                                                                               | 11 |
| 1.3   | Lapsiavioliittojen tarkastelu tutkimuksessa                                                | 13 |
| 1.4   | Tutkimusmenetelmät ja käytettävä aineisto                                                  | 15 |
| 1.5   | Tutkielman rakenne ja eteneminen                                                           | 16 |
| 2     | Pakkoavioliitot Suomessa                                                                   | 17 |
| 2.1   | Avioliittolain muutos Suomessa                                                             | 19 |
| 2.1.1 | Ulkomaalaisten avioliittojen tunnustaminen                                                 | 23 |
| 2.1.2 | Ehdottomuusperiaate                                                                        | 28 |
| 2.2   | Pakkoavioliiton mitätöinti                                                                 | 32 |
| 2.3   | Pakkoavioliiton kriminalisointi Suomessa                                                   | 34 |
| 3     | Lapsen huomioiminen ja viranomaisten vastuut pakkoavioliittojen ehkäisyssä ja käsittelyssä | 38 |
| 3.1   | Lapsen edun huomioiminen                                                                   | 42 |
| 3.1.1 | Lapsen etu                                                                                 | 43 |
| 3.1.2 | Lasten kuuleminen                                                                          | 46 |
| 3.2   | Ihmiskauppa uhrien auttamisjärjestelmä                                                     | 50 |
| 3.3   | Pakkoavioliiton haasteet rikosprosesseissa                                                 | 52 |
| 3.4   | Erilaisia toimijoita pakkoavioliittojen tunnistamiseen ja uhrien auttamiseen               | 54 |
| 4     | Johtopäätökset                                                                             | 58 |
|       | Lähteet                                                                                    | 63 |

## Lyhenteet

|                 |                                                                                                                                                                                    |
|-----------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| CEDAW           | Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women)                                       |
| CEDAW-komitea   | YK:n riippumattomista asiantuntijoista koostuva elin, joka valvoo naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen täytäntöönpanoa.                                          |
| EIS             | Euroopan ihmisoikeussopimus (SopS 19/1990)                                                                                                                                         |
| EIT             | Euroopan ihmisoikeustuomioistuin                                                                                                                                                   |
| GREVIO          | Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan asiantuntijaryhmä (Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence) |
| HEUNI           | Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti (The European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations)                                            |
| ILO             | Kansainvälinen työjärjestö (International Labour Organization)                                                                                                                     |
| KRIMO           | Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti                                                                                                                                      |
| LOS             | YK:n lapsen oikeuksien sopimus                                                                                                                                                     |
| NKV- direktiivi | Direktiivi (EU) 2024/1385 naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisesta                                                                                           |
| RL              | Rikoslaki (39/1889)                                                                                                                                                                |
| UNICEF          | Yhdistyneiden kansakuntien lastenrahasto (United Nations Children's Fund)                                                                                                          |
| WHO             | Maailman terveysjärjestö (World Health Organization)                                                                                                                               |
| YK              | Yhdistyneet kansakunnat                                                                                                                                                            |
| Yle             | Yleisradio Oyj                                                                                                                                                                     |

Tässä tutkielmassa tekoälyä (Microsoft Copilot) on hyödynnetty seuraavilla tavoilla: englanninkielisten artikkelien ja virallislähteiden suomentamisen apuna ja kielenhuollon tukena. Tekoälyä on hyödynnetty noudattaen yliopistoni ohjeistuksia tekoälyn käytöstä.

# 1 Johdanto

## 1.1 Tutkimuksen tausta

Vuonna 2021 avioliittoon pakotettuja on kansainvälisesti arviolta ollut yli 22 miljoonaa<sup>1</sup>. Pakkoavioliittoja tapahtuu kaikkialla maailmassa, mutta väestön määrän huomioon ottaen näiden esiintyvyys on korkeinta Arabivaltioiden alueella (4,8 per tuhat asukasta) ja sen jälkeen Aasian ja Tyynenmeren alueilla (3,3 per tuhat asukasta). Vähiten pakkoavioliittoja ILO:n raportin mukaan on Amerikoissa<sup>2</sup>. Avioliittoon pakottaminen kohdistuu erityisesti naisiin ja tyttöihin, mutta sitä kohdistuu myös poikiin ja miehiin. On kuitenkin arvioitu, että 85 prosenttia pakkoavioliittojen uhreista ovat naisia ja tyttöjä<sup>3</sup>. Erityisesti avioliittoon pakotetaan seksuaali- tai sukupuolivähemmistöihin kuuluvia ja sellaisia henkilöitä, joiden kognitiivinen toimintakyky on heikentynyt.

Kansainvälisten tutkimusten mukaan länsimaissa esiin tulevista pakkoavioliitto tapauksista, jopa kolmannes on lapsiavioliittoja<sup>4</sup>. United Nations Population Fund mukaan maailmanlaajuisesti, joka viides tyttö on avioliitossa tai epävirallisessa liitossa ennen 18 vuoden ikää<sup>5</sup>. HEUNin tekemän selvityksen mukaan, vuosina 2006–2018 ihmiskauppa uhrien auttamisjärjestelmään otetuista 55 lapsesta viisi on joutunut avioliittoon pakotetuiksi. Ja 18–21-vuotiaista 141 asiakkaasta 10 on pakotettu avioliittoon ja näistä osa on joutunut uhriksi alaikäisinä.<sup>6</sup>

Lasten avioliitot voivat koskea mitä tahansa sukupuolta, mutta arvioiden mukaan tytöt menevät kuusi kertaa todennäköisemmin naimisiin alaikäisenä kuin pojat<sup>7</sup>. Tällä hetkellä noin 640 miljoonaa elävää tyttöä tai naista on avioitunut ennen kuin on täyttänyt 18 vuotta. Vuosittain noin 12 miljoonaa henkilöä avioituu ennen 18 vuoden iän täytty-

---

<sup>1</sup> ILO, 2022, s. 59.

<sup>2</sup> ILO, 2022, s. 61.

<sup>3</sup> Mäkipää ja muut, 2024, s. 37; Barcons Campmajó, 2020, s. 2.

<sup>4</sup> Home Office, 2025, s. 3.

<sup>5</sup> United Nations Population Fund, n.d.

<sup>6</sup> Kervinen & Ollus, 2019, s. 38.

<sup>7</sup> Save the Children International, 2024, s. 18.

mistä.<sup>8</sup> Nuorena avioituvien määrä on laskenut 21 prosentista vuonna 2018 noin kahdella prosenttiyksiköllä vuoteen 2023 mennessä<sup>9</sup>. YK:n toimintaohjelman Agenda 2030 5. tavoite on sukupuolten tasa-arvon saavuttaminen vuoteen 2030 mennessä ja yhtenä osana ovat lapsi- ja pakkoavioliittojen lopettaminen, tämänhetkisellä vauhdilla lapsiavioliittojen lopettamisessa menisi 300 vuotta<sup>10</sup>.

YK:n yleiskokouksen mukaan lapsiavioliittoja valtioissa lisäävät erilaiset kriisit kuten konfliktit, ilmastokatastrofit tai taloudelliset shokit. Kriisit voivat esimerkiksi aiheuttaa tilanteen, jossa perhe ajattelee, että tyttöä suojellaan sillä, että hänet naitetaan tai taloudellisesti vaikeassa tilanteessa oleva perhe toivoo, että toinen perhe huolehtisi työstä. Lapsiavioliittoon joutuneilta tytöiltä evätään usein koulutusmahdollisuudet, mikä ylläpitää hyväksikäytön, köyhyyden ja taloudellisen riippuvuuden kierrettä. Nuoret morsiamet ovat vaarassa joutua sukupuoleen perustuvan väkivallan kuten perheväkivallan uhreiksi. Tämä voi näkyä esimerkiksi seksuaalisena väkivaltana ja raiskauksina. Nämä riskit johtavat terveysongelmiin kuten äitiyskuolevuuteen tai muuten sairastumiseen varhaisen raskauden vuoksi tai mielenterveysongelmiin. Pakkoavioliitot vievät naisilta ja tytöiltä toimijuuden ja heidän autonomiansa ja toimivat näin naisten ja tyttöjen ihmisoikeusloukkauksina.<sup>11</sup>

Suomessa avioliittoon pakottamista on tutkittu verrattain vähän, eikä täsmällistä tilastotietoa ole saatavilla pakkoavioliiton kohteeksi joutuneiden henkilöiden määrästä<sup>12</sup>. Suomessa pakkoavioliittojen osuus näkyy ihmiskaupan muotona ja vuonna 2024 ihmiskaupan auttamisjärjestelmään otetuista uusista asiakkaista 32 % olivat pakkoavioliittojen uhreja<sup>13</sup>. Ihmisoikeusliiton mukaan pakkoavioliittoa ei tule pitää automaattisesti ihmiskauppana, vaan itsenäisenä ilmiönä, joka voi täyttää ihmiskaupan tunnusmerkistön<sup>14</sup>.

---

<sup>8</sup> United Nations Population Fund, n.d.

<sup>9</sup> General Assembly, 2024, s. 2.

<sup>10</sup> United Nations, 2015.

<sup>11</sup> General Assembly, 2024, s. 6.

<sup>12</sup> HE 65/2024 vp, s. 22.

<sup>13</sup> Maahanmuuttovirasto, 2025a, s. 2.

<sup>14</sup> Ihmisoikeusliitto, 2022.

Pakkoavioliittoja on käsitelty suomalaisessa mediassa. Yle on tehnyt dokumentin Nasrin Ebrahimista, joka on naitettu alaikäisenä salakuljettajalle ja tämä on sitten tuonut Nasrin Suomeen<sup>15</sup>. Nasrin oli 13- vuotias avioituessaan ja hänellä oli 19-vuotiaaksi mennessä kolme lasta. Tätä tapausta on käsitelty Varsinais-Suomen käräjäoikeudessa 2025, ja Irakilaismies on tuomittu yli kuuden vuoden vankeuteen törkeästä ihmiskaupasta, lapsikaappauksesta ja törkeästä vapaudenriistosta<sup>16</sup>. Yle MOT on tehnyt dokumentin Liliasta, jonka isä vei 13- vuotiaana Irakiin ja jätti sinne. Dokumentissa käsitellään myös yleisesti kurinpito- eli rangaistusmatkoja, joille Suomesta lapsia viedään<sup>17</sup>.

Sara Al Husain kirjassaan huono tyttö<sup>18</sup> kertoo omakohtaisen tarinan kokemuksistaan, kun hänen perheensä pakotti hänet avioliittoon. Al Husain oli avioliittoon joutuessaan jo täysi-ikäinen, mutta todellista mahdollisuutta kieltäytyä avioliitosta ei hänelläkään ollut.<sup>19</sup> Al Husainin teos toimi keskeisenä inspiraation lähteenä tälle pro gradu -tutkielmalle, sillä pakkoavioliittojen ilmeneminen Suomessa herätti kiinnostukseni ja aiheesta on saatavilla verrattain vähän tietoa.

## 1.2 Tutkimusongelma ja keskeiset käsitteet

Tutkimuksessa paneudutaan alaikäisten pakkoavioliittoihin Suomessa, niiden oikeudelliseen määrittelyyn, tunnistamiseen ja suojelukeinoihin.

Tutkimuksen tutkimuskysymykset ovat:

---

<sup>15</sup> Yle Areena, 2025.

<sup>16</sup> Stolzmann, 2025.

<sup>17</sup> Yle Areena, 2024. Kurinpitomatkat ovat matkoja, jotka suuntautuvat maahanmuuttajataustaisten tyttöjen vanhempien kotimaihin, tai kolmansiin maihin. Matkan tarkoituksena on perinteiden täyttäminen ja toteuttaa kurinpidollisia toimenpiteitä. Kurinpitomatkat ovat keino rangaista lapsia länsimaalaistumisen takia. Matkoihin liittyy vahvoja kulttuuriperinteisiä toimenpiteitä, kuten tyttöjen sukuelinten silpomista ja pakkoavioliittoja. Mohamed ja Poikolainen, 2024, s. 3.

<sup>18</sup> Al Husain, Huono tyttö, Like kustannus, 2023.

<sup>19</sup> Al Husain, 2023.

1. Miten pakkoavioliittoihin on puututtu Suomen lainsäädännössä, ja millaisia keinoja avioliittolain muutokset, mitätöinti ja kriminalisointi tarjoavat pakkoavioliittojen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi?
2. Miten pakkoavioliittojen lapsiuhrien auttamisjärjestelmää ja viranomaisten velvoitteita koskeva sääntely turvaa lapsen edun ja suojelun Suomessa?

Pakkoavioliitosta ei ole olemassa kansainvälisesti yhtenäistä ja vakiintunutta hyväksyttyä määritelmää, vaan on olemassa erilaisia näkemyksiä siitä, mitä pakkoavioliitot ovat. Pakkoavioliittokäsité on määritelty vuonna 1956 tehdyssä YK:n orjuuden, orjakaupan ja orjuuteen verrattavien järjestelmien ja käytännön tukahduttamista koskevan lisäsopimuksen (SopS 17/1959) 1 artiklan c -kohdassa niin, että ”nainen, ilman että hänellä on oikeus kieltäytyä, luvataan tai annetaan avioliittoon hänen vanhemmilleen, holhoojalleen, perheelleen tai mille muulle henkilölle tai henkilöryhmälle tahansa suoritettavaa raha- tai luontaisuuoritusta vastaan”. Pakkoavioliitto käsitettä voidaan kuitenkin tulkita laajemminkin, kuin mitä kyseinen YK:n sopimus määrittelee<sup>20</sup>.

Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta (SopS 52 ja 53/2015, jäljempänä Istanbulin sopimus) viittaa artiklassa 37 avioliittoon pakottamiseen, mutta ei sisällä käsitteelle nimenomaista määritelmää. Eikä sitä määritellä muissakaan sopimuksen artikloissa<sup>21</sup>. Käsitettä ei myöskään täsmennetä yleissopimuksen selitysmuistiossa<sup>22</sup>. Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous on määritellyt, että pakkoavioliitto on kahden henkilön välinen liitto, johon täyttä tai vapaata suostumusta ei ole antanut vähintään toinen osapuoli<sup>23</sup>. Avioliittoon pakottamiseen liittyy väkivaltaa, uhkailua ja pakottamista, eikä näin ollen avioliitto ole perustunut vapaalle tahdolle<sup>24</sup>.

---

<sup>20</sup> Mäkipää ja muut, 2024, s. 44–45.

<sup>21</sup> Mäkipää, 2021, s. 11.

<sup>22</sup> Explanatory Report to the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence Istanbul, 11.V.2011. s.34.

<sup>23</sup> Mäkipää ja muut, 2024, s. 36.

<sup>24</sup> Mäkipää, 2021, s. 23.

Pakkoavioliitto ei rajoitu ainoastaan avioliiton solmimisvaiheeseen, vaan se voi ilmetä myös siten, että henkilö pakotetaan jatkamaan avioliittoa vastoin tahtoaan tai häntä tosiasiallisesti estetään eroamasta<sup>25</sup>. Näissä tapauksissa avioliitto on voitu kyllä solmia vapaaehtoisesti, mutta purkamisen estämisen seurauksena se muuttuu pakkoavioliitoksi.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisesta (EPNDir 2024/1385, jäljempänä NKV-direktiivi) kohdassa 16 pakkoavioliitto määritellään olevan väkivallan muoto, joka loukkaa vakavasti erityisesti naisten ja tyttöjen perusoikeuksia ja oikeuksia fyysiseen koskemattomuuteen, vapauteen, fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen, itsemääräämisoikeuteen, seksuaali- ja lisääntymisterveyteen, koulutukseen ja yksityiselämään. Pakkoavioliiton taustalla vaikuttaviksi tekijöiksi mainitaan muun muassa köyhyys, työttömyys, totutut tavat tai konfliktit.

Suomessa hallituksen esityksen mukaisesti pakkoavioliittoina pidetään avioliittoa tai siihen rinnastettavaa liittoa, eli liittoa, joka on kyllä rinnastettavissa avioliitoksi, mutta ei ole juridisesti pätevä. Kyseessä voi olla siis avioliitto, joka on solmittu uskonnollisen yhteisön käytäntöjen mukaisesti. Kyseessä voi myös olla sellainen avioliitto, jota ei ole rekisteröity viranomaisen toimesta virallisesti, jotta se täyttäisi kansallisen lainsäädännön mukaisen avioliiton.<sup>26</sup> Uskonnollista avioliittoa voidaan myös pitää sitovampana kuin juridisesti pätevää avioliittoa<sup>27</sup>. Tässä tutkimuksessa pakkoavioliitoksi luetaan myös tällaiset ei juridisesti pätevät liitot, jotka ovat kuitenkin rinnastettavissa avioliittoon.

### 1.2.1 Järjestetty avioliitto

Häkkisen mukaan järjestetty avioliitto voi pitää sisällään monin eri tavoin solmittuja liittoa, joissa voi vaihdella merkittävästikin kolmansien osapuolten rooli, osuus ja osallisuus avioliiton toteutumisessa. Ne voivat muodostua esimerkiksi perheiden neuvottelemista

---

<sup>25</sup> Mäkipää ja muut, 2024, s. 35–36.

<sup>26</sup> HE 65/2024 vp, s. 52–54.

<sup>27</sup> HE 172/2021 vp, s. 25.

avioliitoista, joissa vanhemmat ovat toimineet aloitteentekijöinä, mutta parien mielipiteet otetaan prosessin aikana huomioon. Osallistuvassa avioliitossa annetaan pareille vielä suurempi rooli tutustumisessa ja päätöksenteossa. Avusteisessa avioliitossa henkilö on voinut itse pyytää, että hänelle etsitään sopiva puoliso tai vanhemmat ehdottavat puolisoehdokasta ilman, että tutustumiseen tai avioliiton hyväksymiseen liittyisi mitään vaateita tai paineita.<sup>28</sup>

Järjestettyjä avioliittoja ei pidetä pakkoavioliittoina, sillä järjestetty avioliitto eroaa pakkoavioliitosta siinä, että vaikka avioliitto olisi muiden kuin puolisojen itsensä järjestämä, molemmat puolisot ovat siihen suostuneet. Järjestettyyn avioliittoon ei määritelmällisesti sisälly pakottamista.<sup>29</sup> Hansenin ja muiden mukaan raja kuitenkin pakkoavioliiton ja järjestetyn avioliiton välillä on epäselvä. Näissä tilanteissa on voitu painostaa avioliittoon, jolloin voidaan kyseenalaistaa avioliiton vapaaehtoisuus, mutta kuitenkin näissä tilanteissa varsinaista pakottamista ei ole tapahtunut. Järjestetty avioliitto voi myöhemmin muuttua pakkoavioliitoksi, jos puolison alun perin antama suostumus menettää merkityksensä eikä hänellä ole vapaata mahdollisuutta irtautua avioliitosta.<sup>30</sup> Toivonen on nostanut esiin tärkeän kysymyksen siitä, milloin pakon, painostuksen tai uhan laatu ja määrä tekevät järjestetystä avioliitosta pakkoavioliiton<sup>31</sup>.

### 1.2.2 Lapsiavioliitto

Child, early and forced marriage eli CEFM pitää sisällään niin lapsi-, varhais- ja pakkoavioliitot. WHO määrittelee nämä seuraavasti: lapsiavioliitot pitävät sisällään kaikki tilanteet, joissa vähintään toinen avioliiton osapuolista on alle 18-vuotias<sup>32</sup>. UNICEF määrittelee lapsiavioliiton avioliitoksi tai liitoksi, jossa alle 18-vuotias lapsi on naimisissa aikuis-

---

<sup>28</sup> Häkkinen, 2020, s. 11.

<sup>29</sup> Mäkipää, 2021, s. 12.

<sup>30</sup> Hansen ja muut, 2016, s. 79–81.

<sup>31</sup> Toivonen, 2017, 1.3 Pakkoavioliitto ja sen rinnakkaisilmiöt.

<sup>32</sup> WHO, 2016, s. 6.

sen tai toisen lapsen kanssa<sup>33</sup>. Varhainen avioliitto voi tarkoittaa tilannetta, jossa molemmat puoliset ovat 18-vuotiaita tai vanhempia, mutta muut tekijät tekevät heistä rajallisesti kykeneviä suostumaan avioliittoon esimerkiksi fyysisen, emotionaalisen, seksuaalisen tai psykososiaalisen kehitystasonsa vuoksi<sup>34</sup>. Pakkoavioliitoksi katsotaan avioliitto, johon molemmat tai toinen osapuoli ei ole antanut vapaata ja täyttää suostumusta tai jossa osapuoli ei kykene tosiasiallisesti päättämään avioliiton purkamisesta esimerkiksi sosiaalisen tai perheeseen kohdistuvan painostuksen vuoksi<sup>35</sup>.

ILO:n raportin mukaan alaikäisten eli lasten avioliittoja pidetään yhtenä pakkoavioliiton muotona, koska toinen tai molemmat osapuolet eivät iän vuoksi kykene antamaan täyttää, vapaata ja tietoon perustuvaa suostumustaan tai kieltäytymään avioliitosta<sup>36</sup>. Tulee kuitenkin huomioida, että monissa maissa 16- ja 17-vuotiaat, jotka haluavat mennä naimisiin voivat sen lainmukaisesti tehdä, joko vanhempien luvalla tai tuomioistuimen päätöksellä. Tarkkaa tietoa lapsiavioliitoista, jotka ovat pakkoavioliittoja ei kuitenkaan ole olemassa, koska lapsiavioliittoja ei mitata riittävän laajasti tai tarkasti, jotta määrää maailmanlaajuisesti voitaisiin arvioida.<sup>37</sup>

### 1.2.3 Pakottaminen

Pakottaminen on oleellinen osa pakkoavioliittoja. Mäkipään mukaan pakottajana voi toimia uhrin lähipiiriin kuuluva henkilö, kuten vanhempi, muu perheenjäsen, sukulainen tai tuleva aviopuoliso. Myös suku tai yhteisö voi osallistua painostamiseen tai jopa pakottamiseen. Pakottamista tai painostamista perustellaan kulttuurisilla tekijöillä tai kunniakäsitteillä. Tällöin kyseeseen voi tulla myös kollektiivinen uhka, jossa voi joutua koko lähipiirin vihan tai jopa hylkäämisen kohteeksi. Pakottamisen taustalla voi olla niin ihmis-

---

<sup>33</sup> Save the Children International, 2024, s. 18.

<sup>34</sup> WHO, 2016, s. 6.

<sup>35</sup> Jokinen ja muut, 2025, s. 15.

<sup>36</sup> ILO, 2025, s. 54; Kervinen & Ollus, 2019, s. 19.

<sup>37</sup> ILO, 2025, s. 54.

kauppaan liittyviä, kuin taloudellisia tai oleskelulupaan liittyviä asioita tai syitä.<sup>38</sup> Avioliittolain muutosta koskevan hallituksen esityksen mukaan pakottaminen on voinut ilmetä eri tavoin. Avioliiton suostumukseen on voitu käyttää fyysisellä väkivallalla uhkailua tai konkreettista väkivaltaa. Pakottaminen on voinut ilmetä myös kunniaan, vapauteen tai omaisuuteen kohdistuvana oikeudenvastaisena painostamisena.<sup>39</sup>

Mäkipää ja muut ovat nostaneet esiin, että pakottamisen keinoja voi olla uhkaus sulkea henkilö yhteisön tai perheen ulkopuolelle tai voidaan kertoa, että menettää oleskelu oikeuden tai lasten huoltajuuden. Henkilöstä voidaan levittää yksityistä loukkaavaa materiaalia tai voidaan uhkailla aiheettomilla rikosoikeudellisilla seurauksilla tai veloilla tai henkilöltä voidaan evätä rahallinen tai muu taloudellinen tuki.<sup>40</sup> Avioliittolain muutosta koskevan hallituksen esityksen mukaan pakotettavan henkilön vanhemmat voivat myös uhata satuttavansa itseään tai väittää, että perheen maine vahingoittuu. Pakotettava on saattanut myös sisäistää yhteisönsä normit ja perinteet niin voimakkaasti, ettei hän kykene tai uskalla kyseenalaistaa niitä.<sup>41</sup> Mäkipään ja muiden mukaan kansainvälisesti on tunnistettu sellaisia tilanteita, joissa rahasuorituksella, velanmaksulla tai perheiden välisten erimielisyyksien ratkaisemisella on pakotettu nuoria tyttöjä tai naisia avioliittoon. Myös konfliktialueilla on raportoitu tapauksia, joissa avioliittoon on pakotettu esimerkiksi aseellisten joukkojen jäsenten kanssa.<sup>42</sup>

Avioliittolain muutosta koskevan hallituksen esityksen mukaan pakottamisen voidaan katsoa tapahtuneen silloin, kun puolisoon kohdistunut pakottaminen tai uhkaus on aiheuttanut sen, että hänen mahdollisuutensa päättää itsenäisesti avioliiton solmimisesta on estynyt. Pakottamiseen voimakkuudella ei ole väliä, vaan sillä miten se on vaikuttanut puolison tahdonmuodostukseen. Esimerkiksi riippuvuussuhde tulevaan puolisoon, van-

---

<sup>38</sup> Mäkipää 2021, s. 23.

<sup>39</sup> HE 172/2021 vp, s. 26.

<sup>40</sup> Mäkipää ja muut, 2024, s. 36.

<sup>41</sup> HE 172/2021 vp, s. 22,25.

<sup>42</sup> Mäkipää ja muut, 2024, s. 36.

hempiin tai muuhun henkilöön on voinut saada aikaan sen, että vähäisempikin, mutta pitkään jatkunut painostus on estänyt päättämästä avioliiton solmimisesta itsenäisesti.<sup>43</sup>

### 1.3 Lapsiavioliittojen tarkastelu tutkimuksessa

Tässä tutkimuksessa pakkoavioliittoja tarkastellaan ennen kaikkea lapsen oikeuksien ja perus- ja ihmisoikeusvelvoitteiden näkökulmasta, ei niinkään kulttuurisena tai yhteisöllisenä ilmiönä. Keskeistä on tarkastella miten Suomen oikeusjärjestys mukaan lukien kansainväliset velvoitteet, velvoittavat suojelemaan alaikäisiä tilanteissa, jotka täyttävät pakkoavioliiton tai lapsiavioliiton tunnusmerkit, sekä sitä, miten tämä suojele käytännössä tapahtuu.

Tarkastelun lähtökohtana on YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa vahvistettu periaate, jonka mukaan alle 18-vuotiaat ovat lapsia, eikä heillä lähtökohtaisesti ole kykyä antaa avioliittoon vaadittavaa täyttä, vapaata ja tietoista suostumusta<sup>44</sup>. Näin ollen tutkimuksessa alaikäisten avioliitot ymmärretään ensisijaisesti pakkoavioliiton muotona. Lapsen iästä johtuva haavoittuvuus, riippuvuussuhde vanhempiin ja mahdollinen kulttuurinen tai sosiaalinen painostus muodostavat jo itsessään sellaisen suostumuksen puutteen, joka nostaa lapsiavioliitot pakkoavioliiton riskikategoriaan.

Tässä yhteydessä on kuitenkin keskeistä huomioida, että lapsen oikeuksien toteutumisessa autonomia ja suojele ovat samanaikaisesti tärkeitä, mutta voivat olla keskenään jännitteisessä suhteessa. Erityisesti tilanteissa, joissa lapsen oma tahto saattaa altistaa hänet riskeille, kuten pakkoavioliitolle, joudutaan punnitsemaan näiden periaatteiden välistä tasapainoa. Lapsen autonomiaa tukevat YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen (SopS 59–60/1991, jäljempänä YK:n lapsen oikeuksien sopimus) artikkelit 12, 13 ja 14, kun taas suojele korostavat artikkelit 3, 19 ja 34–36. Lisäksi lapsen suojelelun tarve ilmenee Euroo-

---

<sup>43</sup> HE 172/2021 vp, s. 26.

<sup>44</sup> Lasten oikeuksien sopimus artikla 1; European Institute for Gender Equality. (n.d).

pan neuvoston sosiaalisessa peruskirjassa (SopS 80/2002), erityisesti sen 17 artiklassa, joka turvaa lasten ja nuorten oikeuden oikeudelliseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen suojeluun. Sen mukaan lapsia on suojeltava laiminlyönniltä, väkivallalta ja hyväksikäytöltä. Lisäksi sellaisille lapsille, jotka eivät saa riittävää tukea perheeltään joko väliaikaisesti tai pysyvästi, valtion tulee taata asianmukainen suojelu ja erityinen apu.

Hakalehdon mukaan lapsen oikeuksien sopimuksen myötä lapsen suojelu ei enää muodosta yksinomaan lähtökohtaa, vaan sen rinnalle on noussut lapsen oikeus osallistua ja tulla kuulluksi. Lapsella tulee olla mahdollisuus ilmaista näkemyksensä kaikissa häntä koskevissa asioissa, ja tämän oikeuden toteutuminen on ensisijaisesti aikuisten vastuulla. Mikäli lapselle ei anneta mahdollisuutta osallistua häntä koskevaan päätöksentekoon, on suojelun tarpeen perusteluille asetettava korostetut vaatimukset.<sup>45</sup>

Tässä tutkimuksessa painopiste ei ole pakkoavioliiton kriminaalipoliittisessa ulottuvuudessa, vaan lapsen suojelussa sekä viranomaisten velvollisuudessa tunnistaa ja ehkäistä alaikäisiin kohdistuvat pakkoavioliitot. Lähestymistapa on siten normatiivinen ja ihmisoi-  
keusperustainen: tutkimuksessa arvioidaan, miten Suomen kansallinen lainsäädäntö, lainvalmisteluaineisto ja kansainväliset sopimusvelvoitteet yhdessä asettavat velvoitteita alaikäisten suojelulle.

Lopuksi voidaan todeta, että lapsen suojelun toteutumista haastaa toisinaan myös velvollisuus kunnioittaa vanhempien perhe-elämän suoja. Tämä voi johtaa tilanteisiin, joissa lapsen suoja vanhempien taholta tulevaa painostusta tai väkivaltaa vastaan jää puutteelliseksi. Oikeusturvan näkökulmasta onkin keskeistä, että perhe-elämän suojan ja lapsen suojelun välille löydetään tasapaino siten, että lapsen etu toteutuu ensisijaisena periaatteena.<sup>46</sup>

---

<sup>45</sup> Hakalehto, 2025, s. 541–543.

<sup>46</sup> Hakalehto, 2025, s. 245.

## 1.4 Tutkimusmenetelmät ja käytettävä aineisto

Tutkimus on luonteeltaan oikeusdogmaattinen eli lainopillinen. Sen kohteena on voimassa oleva oikeus, ja tavoitteena on tulkita ja systematisoida oikeusnormeja sekä analysoida niihin vaikuttavia oikeuslähteitä<sup>47</sup>. Lainopillisessa tutkimuksessa tuotetaan voimassa olevasta oikeudesta perusteltuja tulkinta-, punninta- ja systematisointikannanottoja<sup>48</sup>. Tässä tutkimuksessa tulkitsen ja systematisoin voimassa olevaa oikeutta sen mukaan, miten Suomen kansallinen lainsäädäntö ja Suomea sitovat kansainväliset velvoitteet velvoittavat.

Julkisoikeus jakautuu kahteen ydinlohkoon: valtiosääntöoikeuteen ja hallinto-oikeuteen<sup>49</sup>. Näistä tämä tutkimus sijoittuu valtiosääntöoikeuden alalle, koska tutkielmassa keskitytään perusoikeuksiin. Valtiosääntöoikeus sääntelee valtiomuodon, lainsäädäntövallan, hallitusvallan ja tuomiovallan perusteet, ja näiden välisen vallanjaon sekä perussuhteen julkiseen valtaan. Valtiosääntöoikeus koostuu aineellisesta ja muodollisesta oikeudesta. Muodolliseen kuuluvat ne normistot, jotka ovat säädännäisiä, ja aineelliseen kuuluu kaikki näitä asioita ohjaava normisto. Suomessa valtiosääntöoikeuden ydin löytyy perustuslaista<sup>50</sup>.

Suomessa pakkoavioliittoja on tutkittu suhteellisen vähän. Krimo on tehnyt vuonna 2017 selvityksen pakkoavioliittojen esiintymisestä ja ilmitulosta Suomessa ja tämän selvityksen mukaan pakkoavioliitot ovat lisääntyneet<sup>51</sup>. Tuuli Hong on vuonna 2020 kirjoittanut väitöskirjansa osana artikkelin ”Kohtaako lainsäädäntö pakkoavioliiton uhrin”. Artikkeleissa pakkoavioliittoa käsitellään erityiskysymyksenä mikä liittyy kunniaan liittyvään väki-

---

<sup>47</sup> Hirvonen, 2011, s. 35,

<sup>48</sup> Kolehmainen, 2016, s. 107.

<sup>49</sup> Husa & Pohjolainen, 2014, s. 45. Vrt. Kolehmaisen ajatusta siitä, että hallinto-oikeus on kuitenkin monin tavoin sisäkkäinen oikeudenala valtiosääntöoikeuden kanssa. Kolehmainen, 2016, s. 75.

<sup>50</sup> Husa, 2004, s. 1089.

<sup>51</sup> Toivonen, 2017.

valtaan<sup>52</sup>. Pro gradu -tutkielmia aiheesta on tehty viime vuosina muutamia, mutta useassa näistä keskitytään pakkoavioliiton kriminalisointiin<sup>53</sup>.

Tutkimuksen aineistona hyödynnän lainvalmisteluaineistoa, kansainvälisiä sopimuksia kuten Euroopan ihmisoikeussopimusta, lasten oikeuksien sopimusta, voimassa olevaa lainsäädäntöä, oikeuskirjallisuutta ja oikeuskäytäntöä Suomessa ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuja.

## 1.5 Tutkielman rakenne ja eteneminen

Ensimmäisessä pääluvussa perehdytään pakkoavioliittojen ilmenemiseen Suomessa, jonka jälkeen vastataan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen eli tarkastellaan miten eri lainsäädännön muutoksilla, on puututtu pakkoavioliittoihin. Samalla arvioidaan, millaisia keinoja pakkoavioliittojen tunnustaminen, mitätöinti ja kriminalisointi tarjoavat pakkoavioliittojen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi.

Toisessa pääluvussa keskitytään vastaamaan toiseen tutkimuskysymykseen. Luvussa tarkastellaan, miten lapsen etu huomioidaan lapsiavioliittoihin liittyvissä tilanteissa sekä, miten auttamisjärjestelmät ja viranomaisten velvoitteet toteuttavat lapsen edun ja suojelun Suomessa. Lisäksi luvussa esitellään keskeisiä toimijoita, jotka tarjoavat tukea ja apua pakkoavioliiton uhreille. Tutkimus päättyy johtopäätöksiin, joissa kootaan yhteen keskeiset havainnot sekä esitetään jatkotutkimusehdotuksia.

---

<sup>52</sup> Hong, 2019.

<sup>53</sup> Ylimäki, S. (2025). Pakkoavioliittojen kriminalisoinnin kattavuus ihmiskaupparikoksen uutena tarkoituksena. (ON-työ). UTUPub.; Rein, J. (2022) Avioliittoon pakottamisen rangaistavuus Suomessa: Pakkoavioliiton erilliskriminalisoinnin mahdollisuudet ja rajat. (pro gradu -tutkielma). Helda.; Mäkelä, P. (2020). Avioliittoon pakottamisen kriminalisointi Suomessa. (pro gradu -tutkielma). Osuva.; Nieminen, S. (2023). Ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin saattaminen ihmiskaupan tarkoituksena: Tarkastelussa pakkoavioliitto ilmiönä ja sen rangaistavuus ihmiskauppana. (pro gradu -tutkielma). Helda; Bergenwall, F. (2025) Intersectional Vulnerability and Forced Marriage: Criminal Justice Reform as a Mechanism for Human Rights Implementation. (pro gradu -tutkielma). Doria.

## 2 Pakkoavioliitot Suomessa

Vuonna 2017 Krime laati selvityksen pakkoavioliittojen esiintymisestä ja ilmitulosta Suomessa, jonka mukaan ilmiö vaikuttaa lisääntyneen<sup>54</sup>. Suomessa on havaittu esiintyvän pakkoavioliittoja kolmessa erilaisessa ryhmässä. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat ulkomailla solmitut, ulkomaalaisten väliset avioliitot, jotka ovat tulleet ilmi turvapaikanhakuprosessien kautta. Ensimmäisen ryhmän taustalla on erilaisia tilanteita ja tapauksia, mutta niihin voi liittyä niin työ- kuin prostituutioperäistä ihmiskauppaa.<sup>55</sup>

Toiseen ryhmään kuuluvat tilanteet, joissa maahanmuuttajataustainen tyttö naitetaan ulkomailla asuvalle miehelle. Näissä tapauksissa kyse voi olla kahden nuoren välisestä avioliitosta, mutta ikäero voi myös olla huomattava. Nainen voi olla joko alaikäinen tai jo täysi-ikäinen. Tähän ryhmään kuuluvien pakkoavioliittojen taustalla vaikuttavat usein kulttuuriset tekijät, oleskeluluvan saamiseen liittyvät intressit tai näiden yhdistelmä. Kolmanteen ryhmään kuuluvat tilanteet, joissa Suomen kansalainen ja Suomessa asuva mies solmii avioliiton ulkomaalaisen naisen kanssa. Vaikka avioliitto solmitaan usein lähekkökohtaisesti yhteisymmärryksessä, voi ulkomaalainen vaimo myöhemmin joutua erilaisen hyväksikäytön muotojen kohteeksi, kuten seksuaalisen tai taloudellisen hyväksikäytön. Naisella ei ole uhkailun tai alistamisen takia mahdollisuutta tai edes riittävästi tietoa poistua suhteesta.<sup>56</sup>

Oikeusministeriön tekemän selvityksen mukaan rikosuhripäivystyksen asiakkaista, jotka liittyvät pakkoavioliittotapauksiin, 29 % uhreista ovat olleet alaikäisiä rikoksen tapahtumisen aikaan. Heistä 26 % on saanut apua vasta oltuaan täysi-ikäisiä. Selvityksen mukaan pakkoavioliittotapaukset voidaan jakaa kolmeen pääryhmään<sup>57</sup>:

- 1) Pidempään Suomessa asunut puoliso, joka on käynyt kotimaassaan avioitu-  
massa samasta taustasta tulevan henkilön kanssa ja tuonut tämän perhesi-  
teen perusteella Suomeen. 2) Ulkomailla avioitunut pariskunta, joka on tul-

---

<sup>54</sup> Toivonen, 2017.

<sup>55</sup> Toivonen, 2017, luku 2.3 Tapausten ominaispiirteet.

<sup>56</sup> Toivonen, 2017, luku 2.3 Tapausten ominaispiirteet.

<sup>57</sup> Pihlaja ja Piipponen, 2023, s. 15.

lut yhdessä Suomeen joko turvapaikanhakijana tai muusta syystä. 3) Suomessa kasvanut henkilö, joka on viety avioitumaan vanhempiensa kotimaahan, ja jonka uusi aviopuoliso on tullut perhesiteen perusteella avioliittoon pakotetun henkilön mukana Suomeen.<sup>58</sup>

Sekä Krimon tekemässä selvityksessä, että oikeusministeriön selvityksessä on siis havaittavissa samankaltaisia pakkoavioliittojen ilmentymiä Suomessa.

Suomessa pakkoavioliittoon liittyviä oikeustapauksia on ollut vähän, mutta Varsinais-Suomen kärjäoikeudessa on käsitelty tapaus R 761/2024/7067, jonka päätöksestä on valitettu Turun hovioikeuteen, jossa asian käsittely on kesken<sup>59</sup>. Turun hovioikeudessa on lisäksi annettu ratkaisu R 19/1573, jossa vastaajan syyksi on luettu rikokset ihmiskaupasta rikoslain (39/1889) 25 luvun 3 §:n mukaan, törkeästä raiskauksesta RL:n 20 luvun 2 §:n mukaan, törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä RL:n 20 luvun 7 §:n mukaan ja pahoinpitelystä RL 21 luvun 5 §:n mukaan<sup>60</sup>.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa ei ole varsinaisesti käsitelty pakkoavioliittotapauksia, mutta joissakin tapauksissa koskien turvapaikanhakijan palauttamista asiaa on voitu sivuta osana kunniaan liittyvää väkivaltaa<sup>61</sup>. Esimerkiksi tapauksessa A.A ja muut v. Ruotsi (28.6.2012). Tapauksessa hakijoina olivat jemeniläinen äiti ja hänen viisi lastaan, jotka hakivat turvapaikkaa Ruotsista. Hakijat vetosivat siihen, että heidän pakonsa pääasiallinen syy oli tyttärien suojeleminen. He katsoivat, että palauttaminen Jemeniin altistaisi heidät kunniaan liittyvälle väkivallalle sekä kahden tyttären osalta pakkoavioliitolle, joista toisen kohdalla olisi kyse jopa lapsiavioliitosta.<sup>62</sup>

Tapauksessa ilmeni, että yksi tyttäristä oli aiemmin pakotettu avioliittoon ja toiselle oli suunniteltu avioliitto alaikäisenä. EIT kiinnitti kuitenkin huomiota hakijoiden kertomus-

---

<sup>58</sup> Pihlaja ja Piipponen, 2023, s. 15.

<sup>59</sup> Varsinais-Suomen kärjäoikeus, R 761/2024/7067. Tämä tapaus liittyy Yle:n tekemään dokumenttiin, jossa kerrotaan avioliittoon pakotetun Nasrin Ebrahimin tarina. Turun hovioikeudessa asian diaarinumero on R 18/2025/1109.

<sup>60</sup> Turun hovioikeus, 15.4.2021, R 19/1573.

<sup>61</sup> Toivonen, 2017, 2.5 Pakkoavioliitot rikosprosessissa.

<sup>62</sup> EIT tapaus A.A ja muut v. Ruotsi (28.6.2012).

ten epäselvyyksiin sekä siihen, ettei konkreettista näyttöä ajankohtaisesta uhasta esitetty. Jo avioliiton solmineen tyttären aviomies oli suostunut eroon, jos saisi myötäjäiset takaisin. Toinen tytär oli käsittelyn aikaan jo täysi-ikäinen, eikä ollut osoitettu, että avioliittojärjestelyt olisivat edelleen ajankohtaisia. Alaikäisen tyttären osalta riskiä avioliitolle ei suljettu täysin pois, mutta sitä ei kyetty osoittamaan riittävän konkreettisesti, eikä siihen ollut vedottu asianmukaisesti kansallisessa menettelyssä. Lisäksi perheen katsottiin voivan tukeutua miespuoliseen suojaverkostoon, eikä näin tyttärillä ollut todellista vaaraa joutua isän vaikutusvallan alle.<sup>63</sup>

EIT katsoi, ettei palauttaminen rikkoisi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 2 tai 3 artiklaa<sup>64</sup>. Tuomioistuimien korosti, että palauttamiskielto edellyttää todellista ja henkilökohtaista riskiä joutua epäinhimillisen kohtelun kohteeksi, ja näyttötaakka tällaisen riskin osoittamisesta on hakijalla. Tässä tapauksessa väitteet pakkoavioliitosta ja kunniaan liittyvästä väkivallasta jäivät liian yleiselle tasolle.<sup>65</sup> Tapaus osoittaa, että vaikka pakkoavioliitto voi kuulua 3 artiklan soveltamisalaan, suojan saaminen edellyttää konkreettisen yksilöllisen riskin näyttämistä.

## 2.1 Avioliittolain muutos Suomessa

Kansainvälisesti ei ole olemassa tarkkaan määriteltyä vähimmäisikää avioliitolle, vaikkakin suositellaan, että vähimmäisiän tulisi olla 18 vuotta<sup>66</sup>. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa ei käsitellä alaikäisten avioliittoa, mutta sopimuksen 1 artiklan mukaan lapsi on alle 18-vuotias henkilö, paitsi tilanteissa, joissa soveltuvien lakien mukaan täysi-ikäisyys saavutetaan jo aikaisemmin. Täysi-ikäisyys voitaisiin siis saavuttaa aikaisemminkin kuin 18-vuotiaana, niinpä tämä sopimus ei velvoita asettamaan avioliiton solmimiselle 18 vuoden ikärajaa tai estä tunnustamatta avioliittoja, jotka on solmittu nuorempana.<sup>67</sup>

---

<sup>63</sup> EIT tapaus A.A ja muut v. Ruotsi (28.6.2012).

<sup>64</sup> 2 artikla koskee oikeutta elämään ja 3 artikla koskee kidutuksen kieltoa.

<sup>65</sup> EIT tapaus A.A ja muut v. Ruotsi (28.6.2012).

<sup>66</sup> HE 211/2018 vp, s. 3.

<sup>67</sup> HE 211/2018 vp, s. 4.

YK:n suostumusta avioliittoon, vähimmäisavioikää ja avioliittojen kirjaamista koskevan yleissopimuksen (SopS 50/1964) 2 artiklassa kehoitetaan sopimusvaltioita ryhtymään lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin, jotta vähimmäisavioikä tulisi määriteltä<sup>68</sup>. Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa (SopS 8/1976) 23 artiklassa todetaan, että ”avioliittoiässä olevilla miehillä ja naisilla on tunnustettava oikeus solmia avioliitto ja perustaa perhe”.

Heinäkuussa 2015 YK:n ihmisoikeusneuvosto antoi suosituksen, jolla se on toivonut jäsenvaltioiden ryhtyvän toimenpiteisiin, joilla lapsiavioliitot lopetettaisiin vuoteen 2030 mennessä. Näiden lisäksi, myös muut haitalliset käytännöt tulisi lopettaa eli lapsiavioliittojen lisäksi varhaiset avioliitot ja pakkoavioliitot sekä naisten sukuelinten silpominen<sup>69</sup>. Suomessa onkin tämän jälkeen annettu lakialoite laiksi avioliittolain (234/1929) 4 §:n 2 momentin kumoamisesta, joka koski poikkeusmenettelyä<sup>70</sup>. 4 §:n 2 momentti on kumottu lailla avioliittolain 4 ja 109 §:n muuttamisesta (351/2019) ja uusi laki on tullut voimaan 1. kesäkuuta 2019.

Aikaisemmin avioliittolain 4 §:n 1 momentin mukaan alle kahdeksantoistavuotias ei ole saanut mennä avioon, mutta avioliittolaki sisälsi 4 §:n 2 momentin, jonka mukaan alaikäiset pystyivät avioitumaan oikeusministeriöstä haetulla luvalla. Aikanaan poikkeussäännön on ollut tarkoitus ehkäistä yksittäisistä tapauksista aiheutuvia kohtuuttomia haittoja. Poikkeusmenettelylle oli pitänyt olla jokin erityinen syy, kuitenkin avioliittolaissa tai sen esitöissä ei näitä erityisiä syitä ollut sen tarkemmin avattu. Hakemuksien perusteena oli yleisesti ollut raskaus, uskonnollinen vakaumus sekä kulttuuriset syyt.<sup>71</sup>

---

<sup>68</sup> Lapsen oikeuksien komitea on yleiskommentissaan nro 4 (2003) korostanut velvoitetta säätää avioliiton vähimmäisikä. Vuonna 2014 CEDAW-komitea ja YK:n lapsen oikeuksien komitea ovat kuitenkin yhdessä katsoneet, että poikkeuksellisissa olosuhteissa myös alle 18-vuotias, vähintään 16-vuotias lapsi, voidaan tuomioistuimen päätöksellä katsoa riittävän kypsäksi solmimaan avioliiton. HE 211/2018 vp, s. 4.

<sup>69</sup> United Nations, 2015.

<sup>70</sup> LA 8/2015 vp.

<sup>71</sup> Määttänen, 2018, s. 8–9.

Määttäsen mukaan ennen luvan antamista luvanhakijan huoltajalle oli täytynyt antaa mahdollisuus tulla kuulluksi, jos hänen olinpaikkansa oli voitu kohtuullisilla toimenpiteillä selvittää. Luvan saamiseksi ei ole välttämättä tarvinnut kuulla erikseen hakijaa, vaan hakijan mielipide oli yleensä tullut ilmi hakemuksesta.<sup>72</sup> Hallituksen esityksen mukaan hakemus oli sisältänyt yleensä myös huoltajan suostumuksen. Sosiaaliviranomaisia ei ole tarvinnut kuulla kuin tilanteissa, joissa hakija oli ollut alle 16-vuotias, huoltaja on vastustanut liittoa tai hakemuksen käsittelyn aikana jokin muu seikka oli antanut syyn sille, että lastensuojeluviranomaisten lausunto olisi tarpeen. Ennen muutoksen toteuttamista poikkeuslupamenettelyn suurin peruste oli uskonnollinen vakaumus, mutta se oli rajattu niin, että alle 17-vuotiaille uskonnollinen vakaumus tai kulttuurilliset syyt eivät olleet riittäneet perusteeksi, vaan lisäksi perusteena oli aina ollut raskaus.<sup>73</sup>

Ennen muutoksen toteutumista Määttäsen mukaan poikkeuslupa hakemuksia oli poikkeusmenettelyn voimassaolon viimeisinä vuosina käsitelty noin 10–30 tapausta vuodessa ja näistä suurin osa oli johtanut myönteiseen päätökseen. Hakemukset vähenivätkin vuosien aikana reilusti, sillä vielä 1990-luvun alkupuolella näitä oli saapunut satakunta vuodessa. Vuonna 2017 hakemuksia saapui 11 ja näistä kuudelle myönnettiin lupa, loput eivät joko jatkuneet käsittelyssä tai niihin ei toimitettu vaadittavia lisäselvityksiä.<sup>74</sup> Jos hakemuksen kerkesi lähettämään tai poikkeusmenettelylupa tuli voimaan ennen 1. kesäkuuta 2019, sovellettiin siihen aikaisemmin voimassa olleita säännöksiä<sup>75</sup>.

Lapsiavioliittojen estämiseen tai lopettamiseen liittyen on annettu eduskunnan puhe-  
miehelle useampiakin kirjallisia kysymyksiä vuosien aikana. Vuonna 2015 Eeva-Johanna Eloranta on kysynyt hallituksen toimenpiteitä, joilla lapsiavioliitot estettäisiin YK:n ihmisoikeusneuvoston suosituksen mukaisesti. Kysymyksessään Eloranta on tuonut esiin, että alaikäisten avioliittomäärät ovat kyllä vuosien aikana vähentyneet, mutta silti niitä solmitaan edelleen useampia kymmeniä vuodessa. Olisikin tärkeää, että tyttöjen oikeuksien

---

<sup>72</sup> Määttänen, 2018, s. 8.

<sup>73</sup> HE 211/2018 vp, s. 2–3.

<sup>74</sup> Määttänen, 2018, s. 9–10.

<sup>75</sup> HE 211/2018 vp, s. 11.

turvaamiseksi nämä määrät olisivat nollassa. Eloranta on tuonut esiin, että avioliitto ei ole oikea keino antaa tukea raskaana olevalle alaikäiselle, vaikka kaiken mahdollisen tuen tämä tarvitseekin. Samoin Eloranta korosti, että YK:n ihmisoikeusneuvosto on kannustanut jäsenmaita toimenpiteisiin, jotta lapsiavioliitot estettäisiin.<sup>76</sup>

Toinen kirjallinen kysymys lapsiavioliittojen lopettamiseksi on annettu vuonna 2017, kun Hanna Sarkkinen ja muut esittivät kirjallisen kysymyksen eduskunnan puhemiehelle lapsiavioliittojen lopettamisesta Suomessa. Kysymyksessä he ovat nostaneet esiin tarpeen poistaa alle 18-vuotiailta mahdollisuuden avioitua ja että ulkomailla solmittujen alle 18-vuotiaiden avioliitot tulisi mitätöidä. He tuovat kysymyksessä esiin lapsiavioliittojen olevan räikeä ihmisoikeusloukkaus ja kestävän kehityksen este.<sup>77</sup> Oikeusministeri on kysymykseen vastannut, että parhaillaan on valmistelussa arviomuistio alaikäisten avioliittoa koskevien säännösten soveltamisesta ja mahdollista tarkistusperusteista<sup>78</sup>.

Arviomuistiota varten on pyydetty lausuntoja eri toimijoilta, kuinka avioliittolain 4 § 2 momentin ja 109 § muutokset tulisi toteuttaa. Maahanmuuttovirasto on lausunnossaan kiinnittänyt huomion oletetusti maahanmuuttajia koskeviin alaikäisten avioliittoihin. Se on katsonut, että lakimuutos edesauttaisi pakkoavioliittojen ehkäisemistä. Heillä onkin ollut jo käytössä käytäntö, että alle 18-vuotiaan maahanmuuttajan avioliittoa ei tunnusteta. Kuitenkin tarkempaa sääntelyä kaivattaisiin ulkomaalaisten avioliittojen tunnustamiseen ja nämä tulisi jatkossakin arvioida tapauskohtaisesti.<sup>79</sup> Lapsiasiavaltuutettu on omassa lausunnossaan nostanut esiin, että lakiin ei tulisi sisällyttää enää mahdollisuutta alaikäisten solmia avioliittoa ja samalla lisättäisiin riittävästi tietoa ja ohjausta, jotta lapsiavioliittojen uhka vähenisi. Lasten kanssa toimivilla tahoilla tulisi olla riittävät valmiudet auttaa ja tukea sellaisia lapsia, joita pakkoavioliitto jollain lailla koskettaa.<sup>80</sup> Lastensuojel-

---

<sup>76</sup> KK 218/2015 vp.

<sup>77</sup> KK 427/2017 vp.

<sup>78</sup> KKV 427/2017 vp.

<sup>79</sup> Maahanmuuttovirasto, 2018, s. 1.

<sup>80</sup> Lapsiasiavaltuutettu, 2018, s. 2. Samoin lastensuojelun keskusliitto on omassa lausunnossaan nostanut esiin tärkeyden siitä lastensuojelun ja sosiaalihuollon palveluiden piirissä tunnistetaan ja autetaan niitä, joita poikkeusmenettelystä luopuminen koskettaa. Lastensuojelun keskusliitto, 2018, s. 1.

lun keskusliitto on pitänyt erittäin ongelmallisena poikkeusmenettelyä lapsen suojaamisen, syrjimättömyyden sekä osallisuuden näkökulmasta<sup>81</sup>. Naisjärjestöjen Keskusliitto on nostanut esiin, ettei lapsen avioituminen voi ikinä olla lapsen edun mukaista, ja lapsiavioliittojen kieltäminen toisi varsinkin tyttöjen oikeuksien näkökulmasta positiivisia vaikutuksia<sup>82</sup>.

Ikärajan asettaminen 18 vuoteen ilman poikkeusmahdollisuutta on mielestäni merkittävä muutos, joka vahvistaa lapsen asemaa suojelun kohteena ja yhtenäistää sääntelyä suhteessa kansainvälisiin suosituksiin. Ratkaisu vähentää viranomaisten harkintavallan tarvetta yksittäistapauksissa, mikä edistää oikeusvarmuutta ja yhdenvertaisuutta. Samalla sääntely heijastaa vahvaa lähtökohtaa siitä, että alaikäisten ei katsota olevan kykeneviä tekemään näin merkittäviä oikeudellisia päätöksiä. Ikärajan asettaminen toimii myös suojana ja ehkäisykeinona estämään pakko- ja lapsiavioliittoja, mutta se voi kuitenkin johtaa myös tilanteeseen, jossa suojelutarkoitus kääntyykin heikomman osapuolen haitaksi. Seuraavaksi avaan tarkemmin ulkomaalaisten avioliittojen tunnustamista ja mitä haasteita tunnustamattomuudesta voi koitua.

### **2.1.1 Ulkomaalaisten avioliittojen tunnustaminen**

Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous on päätöslauselmassaan 1468 (2005)<sup>8</sup> suositellut, että jäsenvaltioiden tulee asettaa avioliiton solmimisen ikäraja 18-vuoteen ja samalla pidättäytyä tunnustamatta lapsiavioliittoja, jotka on solmittu ulkomailla, paitsi tilanteissa, joissa avioliiton tunnustaminen on lapsen etujen mukaista<sup>83</sup>.

Ulkomailla solmitut avioliitot lähtökohtaisesti tunnustetaan suomessa avioliittolain 115 §:n mukaisesti, jos se on pätevä solmimismaassa tai maassa, johon puolisoilla on asuinpaikka- tai kansalaisliittymä. Avioliittolain 116 § säädetään tilanteista, joissa tunnustami-

---

<sup>81</sup> Lastensuojelun keskusliitto, 2018, s. 1.

<sup>82</sup> Naisjärjestöjen Keskusliitto, 2018, s. 1.

<sup>83</sup> Parliamentary Assembly of the Council of Europe, 2005.

selta edellytetään erityisiä syitä. Tällaisia tilanteita voi olla, kun avioliitto on solmittu kihlakumppanin kuoltua tai ilman että kihlakumppanit ovat vihittäessä henkilökohtaisesti läsnä tai avioliitto on syntynyt ilman varsinaista vihkimistä<sup>84</sup>.

Ulkomaalaisten avioliittojen tunnustaminen on ollut samassa hallituksen esityksessä, kuin avioliittolain 4 § 2 momentin muuttaminen<sup>85</sup>, tällöin ei kuitenkaan ole tehty muutosta ulkomaalaisten avioliittojen tunnustamiseen. Hallitus on antanut esityksen 172/2021 vp, jossa on uudestaan nostettu esiin avioliittolain muuttaminen niin, että vain erityisestä syystä<sup>86</sup> ulkomailla alaikäisenä solmittu avioliitto tunnustetaan ja jos toisella aviopuolisoista on ollut asuinpaikka Suomessa avioliiton solmimishetkellä<sup>87</sup>.

Avioliittojen tunnustamisessa keskeisenä lähtökohtana on favor matrimonii -periaate, jonka mukaisesti asianmukaisesti ulkomailla solmittuja avioliittoja ei tule perusteettomasti sivuuttaa Suomen oikeusjärjestyksessä. Avioliiton ollessa pätevä sellaisessa vierassa valtiossa, johon jommallakummalla aviopuolisoista on läheiset liittymät, sen tunnustamatta jättäminen Suomessa voisi aiheuttaa puolisoille oikeudellisia haittoja tai johtaa ennalta arvaamattomiin seuraamuksiin.<sup>88</sup> Favor matrimonii -periaate korostaa mielestäni oikeusjärjestyksen pyrkimystä suojata avioliiton pysyvyyttä. Lapsiavioliittojen yhteydessä periaate voi kuitenkin ajautua ristiriitaan lapsen edun ensisijaisuuden kanssa. Tällöin ei ole kyse ainoastaan avioliiton tunnustamisesta, vaan laajemmin siitä, kenen oikeuksia oikeusjärjestys tosiasiallisesti asettaa etusijalle. Voidaankin perustellusti kysyä,

---

<sup>84</sup> HE 172/2021 vp, s. 7.

<sup>85</sup> HE 211/2018 vp.

<sup>86</sup> Hallituksen esityksen mukaan erityisinä syinä voitaisiin pitää tilannetta, jossa tunnustamatta jättämisestä koituu aviopuolisolle kohtuuttomia seurauksia esimerkiksi tilanteessa, jossa puoliso on asunut jo vuosia vihkimisen jälkeen perheenä. Erityinen syy voi olla myös tilanne, jossa alaikäisenä avioitunut puoliso on täyttänyt jo 18-vuotta ja haluaa, että avioliitto tunnustetaan. Jos avioliiton tunnustamista pyytävä osapuoli on alaikäinen, on tunnustamisen harkinnassa otettava huomioon lapsen etu lapsen oikeuksien sopimuksen 3 artiklan mukaisesti. Tilannetta arvioitaessa on myös otettava huomioon alaikäisen puolison oma näkemys tilanteesta. Kokonaisarvioinnin tekeminen ja yksittäisen tapauksen olosuhteet on aina tärkeää huomioida. HE 172/2021 vp, s. 29.

<sup>87</sup> HE 172/2021 vp.

<sup>88</sup> HE 172/2021 vp, s. 7.

antaako favor matrimonii -periaate näissä tilanteissa riittävän painoarvon lapsen oikeuksille.

Korkeimman hallinto-oikeuden tapauksessa KHO 2022:9, on käsitelty kahden Pakistanin kansalaisen avioliittoa. Puolisot olivat avioituneet vuonna 2013 puhelimen välityksellä, siten, että toinen oli ollut Suomessa ja toinen Pakistanissa. Vihkimistilanteessa oli ollut paikalla molemmilta puolisoilta kaksi eli yhteensä neljä todistajaa. Aviopuolisot eivät olleet saaneet laillistettua avioliittotodistustaan itsestään riippumattomista syistä. Korkein hallinto-oikeus oli tapauksessa katsonut, että puolisoiden on ollut tarkoitus aloittaa perhe-elämä aviopuolisoina. Tapaus on palautettu takaisin käsittelyyn Maahanmuuttovirastolle, koska korkein hallinto-oikeus katsoi avioliiton olevan pätevä.<sup>89</sup>

Oikeusministeriön vuonna 2020 keräämissä lausuntopalautteissa on nostettu esiin, että avioliittolain muutos voi vähentää alaikäisten lähettämistä avioitumaan ulkomaille. Samalla kuitenkin ne, jotka joka tapauksessa lähetetään avioitumaan, voisivat kärsiä niistä haitallisista seurauksista, joiden takia avioliittojen tunnustamista on pidetty tarpeellisenä. Ulkomailla alaikäisten avioliittojen tunnustamatta jättämisellä voi olla jopa enemmän haitallisia vaikutuksia, kun sillä, että avioliitto Suomessa tunnustettaisiin. Tunnustamatta jättäminen asettaisi sukupuolet eri arvoon ja heikentäisi lapsen oikeuksia. Esimerkiksi aviomies, jota ei Suomessa tunnusteta aviomieheksi olisi oikeutettu solmimaan avioliitto uudestaan Suomessa suomalaisen naisen kanssa ja näin saamaan oleskeluluvan. Tai avioliitossa syntyneillä lapsilla ei olisi oikeutta elatukseen isältään, koska häntä ei pidettäisi juridisesti heidän isänään Suomessa.<sup>90</sup> Tämä osoittaa, että sääntelyyn liittyy ristiriita. Tunnustamatta jättäminen voi toimia ennaltaehkäisevänä keinona, mutta se saattaa yksittäistapauksissa heikentää jo haavoittuvassa asemassa olevien oikeudellista asemaa.

---

<sup>89</sup> KHO 2022:9.

<sup>90</sup> Kemppainen ja Määttänen, 2020, s. 18.

Arnold on nostanut esiin, että tiukka ulkomaalaisten avioliittojen tunnustamattomuus ei aina välttämättä ole se oikea ratkaisu. Avioliittojen tunnustamista tulisi aina arvioida tapauskohtaiseksi ja esimerkiksi sen mukaisesti mikä on henkilön etu arviointia tehdessä. Esimerkiksi avioliittoon astunut 15- vuotias vuonna 2020 olisi voinut hyötyä avioliiton tunnustamattomuudesta, mutta hyötyykö hän siitä enää tänä päivänä, kun on ollut avioliitossa jo vuosia, on täysi-ikäinen ja mahdollisesti saanut lapsia avioliiton aikana. Euroopassa tulisi muistaa, että ulkomailla pätevästi solmitussa avioliitossa on voitu elää jo pitkään siinä vaiheessa, kun tunnustamista pohditaan Euroopassa.<sup>91</sup>

Ruotsissa Michael Bodgan on nostanut esiin, että lapsiavioliittojen tunnustamatta jättämisen ajatellaan suojelevan lapsia, mutta se voikin aiheuttaa lapsen olon haavoittuvaksi ja johtaa tilanteeseen, jossa hänellä ei ole suojaa lähimmäisiltä sukulaisiltaan. Säännöt voivat vaikuttaa sukupuolineutraaleilta, mutta käytännössä avioliittoon astunut puoliso on yleensä vaimo, ja hän on taloudellisesti heikompi puoliso, joka kärsii tunnustamatta jättämisestä<sup>92</sup>. Tunnustamattomuus riistää puolisoilta elatusavun, osuuden avio-oikeudesta, perintöoikeuden ja mahdollisesti muita etuuksia<sup>93</sup>. Ulkomaalaisten lapsiavioliittojen tunnustamatta jättäminen voi aiheuttaa tilanteen, jossa aviomies hylkää vaimon heti saapuessaan Ruotsiin ja meneekin heti uudestaan naimisiin, esimerkiksi helpottaakseen ruotsalaisen oleskeluluvan saamista. Tunnustamatta jättäminen voi myös aiheuttaa ongelmia tilanteissa, joissa aviopuoliso haluaisi jatkaa elämää Ruotsissa perheenä.<sup>94</sup> Arnoldin ja Bogdanin esittämät näkemykset tukevat käsitystä siitä, että kategorinen tunnustamatta jättäminen ei kaikissa tilanteissa turvaa lapsen etua. Tapauskohtainen arviointi voi paremmin ottaa huomioon yksilön elämäntilanteen, mutta samalla se lisää oikeudellisen arvioinnin epävarmuutta ja viranomaisten harkintavallan merkitystä.

---

<sup>91</sup> Arnold, 2025b, s. 202.

<sup>92</sup> Samoin Aldold, (2025b, s. 202) on tuonut esiin, että tunnustamattomuus voi heikentää erityisesti nuorten naisten etua.

<sup>93</sup> Saksassa lakimuutoksen yhteydessä vuonna 2024 on tehty muutos koskien alle 16- vuotiaan puolison elatusapuvaatimuksista. Elatusapu katsotaan nykyään alle 16-vuotiaan puolison hyväksi ja se säätelee avioliiton aikaisia ja jälkeisiä elatusvaatimuksia, myöskään alle 16- vuotias avioliiton solmimisen hetkellä, ei ole velvollinen maksamaan elatusta. Arnold, 2025a, s. 174.

<sup>94</sup> Bogdan, 2019, s. 251–252.

Suomessa ulkomaalaisten avioliittojen tunnustaminen tulee yleensä kysymykseen, jonkin muuhun asiaan liittyvänä esikysymyksenä. Esimerkiksi tilanteissa, joissa mietitään, onko avioliitossa syntynyt lapsi syntynyt avioliitossa tai voiko puoliso hakea avioeroa, vaatia avioeroon liittyvää omaisuuden ositusta tai elatusapua tai leskeneläkettä jos puoliso on kuollut. Tilanteet tulevat myös arvioitavaksi turvapaikkamenettelyn, perheen yhdistämiseen perustuvan oleskelulupahakemuksen sekä kansalaisuuden hakemisen yhteydessä.<sup>95</sup> Tällaisesta tilanteesta on ollut kyse KHO: 2005:87 tapauksessa, jossa Suomessa asuva 15-vuotias oli solminut avioliiton Syyriassa serkkunsa kanssa ja haki nyt oleskelulupaa. Avioliittoa ei katsottu luvan myöntämisen perusteeksi, koska 15-vuotias ei ole voinut antaa vapaaehtoista ja täyttä suostumusta avioliitolle.<sup>96</sup>

Suomesta on saatavilla hyvin vähän tietoa siitä, kuinka paljon ulkomailla alaikäisenä solmittuja avioliiton tunnustamisia tulee kyseeseen, koska tunnustaminen on harvoin ratkaisun pääasiallisena kohteena. Digi- ja väestötietovirastossa esiintyy harvakseltaan pyyntöjä rekisteröidä ulkomailla alaikäisenä solmittu avioliitto, vuosittain yhteensä alle kymmenen tapausta. Virasto kuitenkin tunnustaa nämäkin avioliitot vasta, kun puoliset ovat tulleet täysi-ikäisiksi.<sup>97</sup>

1. lokakuuta 2023 on tullut voimaan avioliittolain 115 a §, jonka mukaan

avioliittoa, joka täyttää 115 §:n pätevyyden edellytykset, ei kuitenkaan pidetä pätevänä Suomessa, ellei siihen ole erityisiä syitä, jos avioliittoa solmittaessa ainakin toinen kihlakumppaneista oli alle 18-vuotias ja ainakin toisella oli asuinpaikka Suomessa.

16.6.2025 on tullut muutoksia ulkomaalaislakiin koskien muun muassa perheen yhdistämisen perusteella myönnettäviä oleskelulupia. Muutoksen jälkeen alle 21-vuotiaat eivät voi hakea oleskelulupaa perheen yhdistämisen perusteella, vaan molempien puolisoitten tulee olla vähintään 21-vuotiaita. Kuitenkaan vähimmäisikärajaa ei huomioida tilanteissa,

---

<sup>95</sup> HE 172/2021 vp, s. 8.

<sup>96</sup> KHO: 2005:87.

<sup>97</sup> HE 172/2021 vp, s. 8.

joissa perheenkokoaja on suomen kansalainen.<sup>98</sup> Hallituksen esityksessä 11/2025 vp on perusteluiksi muutokselle nostettu esiin vähimmäisikärajan tuovan turvaa nuorille pakkoavioliittoja vastaan. Perheenyhdistämisen direktiivissä onkin huomioitu, että jäsenvaltiot voivat vähimmäisikärajalla varmistaa kotoutumista ja estää pakkoavioliittoja. Ulkomaalaislainmuutoksella on ollut tarkoitus estää haitallisia tilanteita, joita perheperustaiset oleskeluluvat ovat aikaisemmin voineet aiheuttaa. Esimerkiksi lapsien käyttäminen maahanmuuton välineenä vähenisi, pakkoavioliittojen ja lumeavioliittojen huomioiminen paranisi, kun voitaisiin puuttua tilanteisiin, joissa arvioidaan olevan kohonnut riski väärinkäytöksille tai hyväksikäytölle.<sup>99</sup>

### 2.1.2 Ehdottomuusperiaate

Lähtökohtaisesti ulkomailla laillisesti solmittu avioliitto tunnustetaan myös Suomessa, mutta jos tunnustaminen johtaisi tilanteeseen, jossa olisi Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastainen lopputulos, avioliitto voitaisiin jättää tunnustamatta. Ulkomailla pätevästi solmittuja avioliittoja pidetään lähtökohtaisesti pätevinä myös Suomessa avioliittolain 115 §:n mukaan. On kuitenkin tilanteita, joissa ulkomailla solmittuja avioliittoja ei Suomessa tunnusteta. Avioliittolain 139 §:n mukaan avioliiton voi jättää tunnustamatta, jos se johtaa Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaiseen lopputulokseen.<sup>100</sup> Pienet eroavaisuudet vieraan valtion oikeudesta voivat olla siedettäviä, mutta tilanteissa, joissa eroavuudet ovat suuria ja sellaisia että ne rikkovat perustavia periaatteita kansallisessa lainsäädännössä voidaan turvautua ehdottomuusperiaatteeseen<sup>101</sup>. Ordre public -periaatetta tulisi soveltaa varovasti. Tarkoituksena ei ole, että vieraan valtion lakia ei tarvitsisi noudattaa, vaan puuttua vain niihin tilanteisiin, joita ei voida perusarvojen perusteella hyväksyä tai jotka ylittäisivät hyväksyttävän monikulttuurisen rajan<sup>102</sup>.

---

<sup>98</sup> Maahanmuuttovirasto, 2025b.

<sup>99</sup> HE 11/2025 vp, s. 16–20, 29.

<sup>100</sup> Määttä, 2018, s. 11.

<sup>101</sup> Mikkola, 2016, s. 4.

<sup>102</sup> Helin, 2020, s. 88.

Ehdottomuusperiaatetta eli ordre public -periaatetta sovelletaan aina tapauskohtaisesti, eli jokainen tilanne tulee arvioida yksilönä, jolloin tapauksen olosuhteet voidaan ottaa huomioon<sup>103</sup>. Ehdottomuusperiaatteen soveltamistilanteita voi tulla vastaan, kun arvioidaan alaikäisten avioliiton tunnustamista<sup>104</sup>. Tärkeää on arvioida aiheutuuko avioliiton tunnustamatta jättämisestä kohtuutonta haittaa osapuolille, tai haluaako alaikäisenä avioliiton solminut henkilö 18 vuotta täytettyään pitää avioliiton voimassa<sup>105</sup>. Avioliiton tunnustamista harkitessa tulee ottaa huomioon puolisojen elämäntilanne siinä vaiheessa, kun avioliiton pätevyyskysymys tulee ajankohtaiseksi<sup>106</sup>.

Euroopassa ordre public -periaatetta noudatetaan ulkomaalaisten avioliittojen tunnustamisessa eri tavoin<sup>107</sup>. Ruotsissa ulkomaalaisten avioliittojen tunnustaminen on muuttunut vuoden 2018 lakimuutoksen myötä. Tämän jälkeen lapsiavioliittoja ei enää tunnusteta, riippumatta siitä onko avioparilla ollut avioliiton solmimisen hetkellä yhteyttä Ruotsiin. Tämä muutos on tullut koskemaan kaikkia 1 tammikuuta 2019 jälkeen solmittuja avioliittoja. Ennen tätä lakimuutosta Ruotsissa on hyödynnettiin ordre public -periaatetta tilanteissa, joissa avioliiton toinen osapuoli on ollut alle 15-vuotias.<sup>108</sup> Ruotsi nykyään jättää tunnustamatta ulkomailla solmitut alaikäisten avioliitot ordre public -periaatetta hyödyntäen.

Saksassa ulkomaalaisten avioliittojen tunnustaminen vastasi ajanjaksolla 22.7.2017-1.7.2024 hyvin pitkälle Ruotsin kantaa, jolloin alaikäisten avioliittoja ei Saksassa tunnustettu<sup>109</sup>. 1.heinäkuuta 2024 alkaen Saksassa on pidetty pätevänä avioliittoa, jossa toinen puolisoista on 16- tai 17-vuotias. Tällainen avioliitto voidaan kuitenkin kumota tuomioistuimen päätöksellä. Alle 16- vuotiaiden avioliittoja kohtaan Saksa noudattaa ordre pub-

---

<sup>103</sup> Määttänen, 2018, s.29; Mikkola, 2016, s. 14.

<sup>104</sup> HE 172/2021 vp, s. 7.

<sup>105</sup> Määttänen, 2018, s. 29.

<sup>106</sup> HE 172/2021 vp, s. 7.

<sup>107</sup> Arnold, 2025b, s. 199.

<sup>108</sup> Bodgan, 2019, s. 249–252.

<sup>109</sup> Tämän 22. heinäkuuta 2017 asetetun lain perustuslakituomioistuin katsoi kuitenkin perustuslainvastaiseksi, mutta sitä sovellettiin silti 30. kesäkuuta 2024 asti. 1. heinäkuuta 2024 alkaen sitä on sovellettu vain vähäisin mukautuksin. Arnold, 2025a, s. 169.

lic -periaatetta, eli ne ovat Saksassa pätemättömiä. Saksassa katsottiin, että alle 16- vuotiaiden avioliittojen tunnustamisen arvioiminen tapauskohtaisesti antaisi mahdollisesti väärän kuvan siitä, että joissakin olosuhteissa avioliitto voisi olla hyväksyttävä.<sup>110</sup>

Itävallassa ulkomailla solmittu avioliitto katsotaan lähtökohtaisesti päteväksi myös Itävallassa, jos se on solmittu alkuperämaassa pätevästi. Itävallassa on hyvin vahvasti käytössä yksilöllinen arviointi, koskien avioliiton tunnustamista. Esimerkiksi toinen voisi saada luvan mennä naimisiin 15-vuotiaana, kun taas toisen on oltava vähintään 21-vuotias.<sup>111</sup> Itävallassa siis voitaisiin tunnustaa avioliitot, joissa puoliso olisi ollut avioliiton solmimisen hetkellä 16- tai 17-vuotias. Tämän nuorempia avioliittoja tunnustettaessa voi olla perusteltua olla soveltamatta ordre public -periaatetta yksilöllisen arvioinnin perusteella sillä tuomioistuimet ottavat huomioon alaikäisen vapaan tahdon, iän ja kypsyyden tai jos aviopuolisot ovat jo yli 18-vuotiaita arviota tehdessä ja haluavat ylläpitää avioliittoaan.<sup>112</sup>

Ordre public -periaate on huomioitu korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa KHO: 2005:87<sup>113</sup>. Ratkaisussa on katsottu, että ehdottomuusperiaatetta tulee soveltaa tilanteessa, jossa avioliitto on solmittu alle 16- vuotiaan kanssa. Tapauksessa A ja B eivät ole tuoneet esiin sellaisia olosuhteita, joiden nojalla avioliiton olisi voitu katsoa olevan Suomen oikeusjärjestyksen mukainen. Vaikka avioliiton solmimishetkellä B on ollut lähes 16-vuotias ja A 17-vuotias, ehdottomuusperiaatteen soveltaminen ei ole ollut johdettavissa rikoslaista. Rikoslain 20 luvun 6 §:n 2 momentti<sup>114</sup> sulkee tällaisessa tilanteessa pois arvioinnin seksuaalisten tekojen lainvastaisuudesta, mikäli osapuolten välillä ei ole huomattavaa ikä- tai kypsyyseroa. Myös tällöin on ollut mahdollista Suomen lainsäädännön mukaan saada avioliitto lupa sen ikäisenä, kun tässä tapauksessa henkilöt ovat olleet avioliiton solmimisen hetkellä. Ehdottomuusperiaatteen soveltuvuuden mukaan kysy-

---

<sup>110</sup> Arnold, 2025a, s. 173–174.

<sup>111</sup> Melcher, 2025, s. 186-188.

<sup>112</sup> Arnold, 2025b, s. 201.

<sup>113</sup> KHO: 2005:87.

<sup>114</sup> Lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä säädetään nykyään rikoslain 20 luvun 16 §, jossa otetaan huomioon lapsen ja tekijän ikä ja kypsyyden. Rikoslain 20 luvun 12 § säädetään lapsen raiskauksesta, jossa tuomion lapsenraiskauksesta saa tilanteessa, jossa ollaan sukupuoliyhteydessä alle 16-vuotiaan lapsen kanssa.

mys on aina oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisuudesta ja sellaisesta tilanteesta, joka on poikkeuksellinen ja selvästi torjuttava, joiden ei ole katsottu täyttyvän tässä tapauksessa.<sup>115</sup>

Tämän ratkaisun jälkeen avioliittolain 4 §:n 2 momentti kumottiin vuonna 2019, minkä seurauksena alle 18-vuotiaiden avioliitto ei ole Suomessa enää mahdollista edes oikeusministeriön luvalla. Näin ollen vastaavassa tilanteessa avioliitto voitaisiin nykyisin jättää tunnustamatta ehdottomuusperiaatteen nojalla, koska samanikäisten henkilöiden välinen avioliitto olisi Suomen oikeusjärjestyksen vastainen, kun mitä tapauksessa KHO 2005:87 henkilöt olivat.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tapauksessa Z.H. & R.H. vs. Sveitsi (9.12.2015) on huomioitu ordre public -periaate. Hakijat olivat hakeneet turvapaikkaa Sveitsistä, johon he olivat saapuneet Italian kautta, jossa heidän turvapaikkahakemuksensa oli jo rekisteröity. Näin ollen Italia oli vastuullinen valtio asetuksen nro 343/2003/EY (Dublinin asetus) nojalla<sup>116</sup>. Toinen hakijoista oli karkotettu Italiaan syyskuussa 2012. Hakijat katsoivat, että karkottaminen rikkoi EIS 8 artiklaa. Tapauksessa 14-vuotias henkilö oli solminut uskonnollisen avioliiton Iranissa 18-vuotiaan serkkunsa kanssa. Molemmat oleskelivat avioliiton solmimisen aikaan laittomasti Iranissa ja olivat Afganistanin kansalaisia. Avioliittoa ei rekisteröity Iranissa. Sveitsissä heidän uskonnollista avioliittoaan ei voitu laillisesti tunnustaa, koska se oli laitton Afganistanin siviililain sovellettavan säännöksen mukaan, joka pitää sisällään ehdottoman kiellon siitä, että alle 15-vuotiaat voivat avioitua. Hakijoiden avioliitto oli myös ristiriidassa Sveitsin oikeusjärjestelmän mukaan, koska Sveitsissä alle 16-vuotiaan kanssa seksuaalinen yhdyntä on rikos. Dublinin asetuksen mukaisesti ensimmäinen hakija ei näin täyttänyt toisen hakijan perheenjäsenasemaa, ja siksi he eivät voineet vaatia oikeutta perhe-elämään EIS 8 artiklan mukaisesti.<sup>117</sup> Sveitsi

---

<sup>115</sup> KHO: 2005:87.

<sup>116</sup> Asetuksen periaatteena on, että vain yksi ainoa jäsenvaltio vastaa turvapaikkahakemuksen käsittelystä.

<sup>117</sup> EIT tapaus Z.H ja R.H v. Sveitsi (9.12.2015). Hakijat olivat saaneet Sveitsistä turvapaikat 17. lokakuuta 2014 annetulla päätöksellä. Heidän avioliittonsa oli tunnustettu 2.6.2014 molempien hakijoiden ollessa 18-vuotiaita. He kuitenkin halusivat säilyttää hakemuksen, koska heidän väitettyänsä aiempaa perhe-elä-

sai karkottaa miehen Italiaan. Määttäsen mukaan EIT on tarkastellut asiaa sen arvioimiseksi, onko Sveitsi rikkonut Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa turvattua oikeutta perhe-elämän kunnioittamiseen jättämällä tunnustamatta Iranissa alaikäisenä solmitun uskonnollisen avioliiton. Ratkaisussa keskeistä on ollut se, ettei EIT velvoita valtioita tunnustamaan ulkomailla solmittuja lapsiavioliittoja.<sup>118</sup>

## 2.2 Pakkoavioliiton mitätöinti

Istanbulin sopimuksen 32 artikla velvoittaa sopimuspuolia toteuttamaan tarvittavat lain-säädännölliset ja muut toimenpiteet sen varmistamiseksi, että pakottamalla solmittu avioliitto on voitava mitätöidä, kumota tai purkaa ilman, että siitä aiheutuu uhrille kohtuutonta hallinnollista tai taloudellista kuormitusta. Syyskuussa 2019 GREVIO suositti Suomelle sääntelyn kehittämistä, jotta pakottamalla solmitut avioliitot voitaisiin mitätöidä, kumota tai purkaa. GREVION suosituksessa on otettu huomioon se, ettei vastoin tahtoa solmitun avioliiton päättämisestä tulisi naisille tai tytöille siviilisäätyihin liittyviä seurauksia.<sup>119</sup> Avioero ei ota huomioon sitä, että avioliitto olisi solmittu tahdonvastaisena, minkä vuoksi avioliitto tulisi voida mitätöidä. Jos avioliitto on mahdollista mitätöidä, tunnustetaan uhrin kokema vääräuskoisuus ja hyväksikäyttö ja se, että uhri ei ole suostunut avioliittoon alun perinkään.<sup>120</sup>

Oikeusministeriön arviomuistiossa esitetään lausuntotiivistelmä, jossa arvioidaan pakkoavioliiton mitätöintiä sekä ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamista koskevia sääntelytarpeita. Lausuntopalautteissa on tarkasteltu eri näkökulmista avioliiton mitätöintiä. On esitetty kysymyksiä mitä seuraa esimerkiksi perheensiteen perusteella myönnetylle oleskeluluvalle tai lasten oleskeluluville. Vaarana on, että tapauksia ei ilmoiteta, jos pelätään oleskeluluvan päättyvän. Myös tiedonsaantia avioliiton päättämi-

---

män kunnioituksen oikeus loukkausta ei ollut tunnustettu tai korjattu, ja siksi he eivät olleet menettäneet uhrin asemaansa.

<sup>118</sup> Määttäsen, 2018, s. 16.

<sup>119</sup> GREVIO, 2019, s. 40.

<sup>120</sup> Kervinen & Ollos, 2019, s. 19.

sestä on pohdittu, miten esimerkiksi jatkossa ilmoitettaisiin muun muassa Kelalle tai Verohallinnolle, jotka tietoa tarvitsevat avioliiton mitätöinnistä. Lausunnoissa on nostettu esiin myös huolta siitä, parantaako muutos heikoimmissa asemassa olevia vai onko vaikutus päinvastainen. Miten esimerkiksi yhteisöissä huomioitaisiin nainen, jonka avioliitto on päättynyt, mutta hänellä olisi lapsia. Tarkastelun kannalta keskeistä on arvioida myös niitä mahdollisia riskejä, joita voi syntyä tilanteessa, jossa avioliiton mitätöinyt henkilö vierailee entisessä kotimaassaan, erityisesti suhteessa viranomaisiin ja mahdollisiin oikeudellisiin seuraamuksiin. Lausunnoissa on kuitenkin yhtenäisesti korostettu, että prosessin avioliiton kumoamiseksi, mitätöimiseksi tai purkamiseksi tulee olla mahdollisimman yksinkertainen, helppo ja maksuton.<sup>121</sup>

Pakkoavioliiton mitätöinnin sääntelymuutos käynnistyi Suomessa vuonna 2020 ja uusi säädös hyväksyttiin vuonna 2023 ja se tuli voimaan 1. lokakuuta 2023. Avioliittolain 27 a §:n mukaan ”avioliitto on kumottava, jos aviopuoliso on pakotettu avioliittoon” ja 27 b §:n mukaan ”avioliiton kumoamisella on samat oikeusvaikutukset kuin avioerolla.” Hallituksen esityksen mukaan avioliiton kumoaminen vaikuttaa ainoastaan kumoamisajankohdasta eteenpäin eikä sillä ole taannehtivia oikeusvaikutuksia. Näin ollen avioliiton aikana syntyneet lapset säilyttävät jatkossakin avioliitossa syntyneen lapsen oikeudellisen aseman. Oleskelulupien myöntämisen edellytykset löytyvät avioliiton kumoamistilanteissa ulkomaalaislaista, ja sovellettavaksi tällaisessa tilanteessa voi tulla lain 161 e § tai 54 §. Hakijana avioliiton kumoamisessa voi toimia avioliittoon pakotettu, tai jos molemmat osapuolet ovat pakotettuja, voivat he hakea tätä yhdessä tai jompikumpi avioliittolain 30 b §:n mukaan.<sup>122</sup>

Avioliittolain muutos pakkoavioliiton kumoamisesta tuo Suomen lainsäädännön vastamaan Istanbulin yleissopimuksen 32 artiklassa asetettuja vaatimuksia pakottamalla solmittujen avioliittojen mitätöinnissä, kumoamisessa tai purkamisessa.

---

<sup>121</sup> Kemppainen & Määttänen, 2020 s. 9–13.

<sup>122</sup> HE 172/2021, s. 26–28.

## 2.3 Pakkoavioliiton kriminalisointi Suomessa

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU 2024/1385) naiseen kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisesta 4 artikla käsittelee pakkoavioliittoa. Sen mukaan jäsenvaltioiden velvollisuutena on huolehtia, että sekä aikuisen että lapsen pakottaminen avioliittoon, samoin kuin henkilön vieminen tai houkutteleva asuinvaltionsa ulkopuolelle avioliittoon pakottamisen tarkoituksena, katsotaan rikosoikeudellisesti rangaistavaksi.

Istanbulin sopimuksen 37 artiklan 1 kohdan mukaan valtioiden tulee toteuttaa lainsäädäntö- ja muut toimenpiteet, sen varmistamiseksi, että aikuisen tai lapsen tahallinen pakottaminen avioliittoon tulee rikosoikeudellisesti rangaistavaksi. Toimenpiteet tulee toteuttaa myös sen varmistamiseksi, että rangaistavaksi säädetään teot, joissa aikuinen tai lapsi houkutellaan tarkoituksellisesti sellaisen valtion tai osapuolen alueelle, jossa hän ei asu, tarkoituksena pakottaa hänet avioliittoon (37 artiklan 2 kohta). NKV-direktiivin johdanto-osan 16 kohdan mukaan jäsenvaltioiden tulee säätää pakkoavioliitto rangaistavaksi ja määrätä rikosentekijöille asianmukaisia seuraamuksia. Lisäksi direktiivin 4 artiklassa edellytetään, että jäsenvaltiot varmistavat seuraavien tahallisten tekojen säättämisen rangaistaviksi: a) aikuisen tai lapsen pakottaminen avioliittoon sekä b) aikuisen tai lapsen houkutteleva toiseen valtioon hänen pakottamiseksi avioliittoon.

Hallitus antoi vuonna 2024 esityksen eduskunnalle laiksi rikoslain 25 luvun 3 §:n muuttamisesta, jossa se esitti, että ehdotettu laki tulisi voimaan 1.1.2025. Esityksen taustalla on todettu, että jo vuonna 2022<sup>123</sup> eduskunta on edellyttänyt, että hallituksen tulisi kiirehtiä avioliittoon pakottamista koskevan rangaistussääntelyn tarkastelua ja ryhdyttävä vaadittaviin toimiin sen selkeyttämiseksi. Esityksen mukaan, koska avioliittoon pakotetuissa on usein kyse lapsiavioliitoista, on otettava huomioon myös yleissopimus lasten

---

<sup>123</sup> Pakkoavioliittojen kriminalisoinnin selvittämistä tehtiin, jo Sanna Marinin hallitusohjelmassa. Oikeusministeriön julkaisussa vuonna 2021 on tuotu esiin, että Suomen voimassa olevassa rikoslaissa ei ole erillistä rikosnimikettä avioliittoon pakottamiselle. Tällöin katsottiin, että pakkoavioliittotapauksiin voitaisiin soveltaa muun muassa ihmiskauppaa (RL 25 luvun 3 §), törkeää ihmiskauppaa (RL 25 luvun 3 §a) tai pakottamista (RL 25 luvun 8 §) koskevia rikoslain säännöksiä. Mäkipää, 2021, s. 8; HE 65/2024 vp, s. 7.

oikeuksista (SopS 60/1991). Sopimuksen määritelmän mukaan lapsi on alle 18-vuotias henkilö, jollei sovellettavan lainsäädännön mukaan täysi-ikäisyyttä saavuteta tätä ennen. Sopimuksen mukaan lapsen etu tulee ottaa huomioon ja lapselle on turvattava välttämätön huolenpito ja suojelu. Lähtökohta siitä, että avioliiton vähimmäisikä olisi 18 vuotta on mainittu lapsen oikeuksien komitean yleiskommentissa nro 20, jossa käsitellään lapsen määritelmää<sup>124</sup>. Hallituksen esityksessä on tuotu esiin lapsen oikeuksien sopimuksen 34 artikla, jossa edellytetään lapsen tehokasta suojaa seksuaalista riistoa ja hyväksikäyttöä vastaan.<sup>125</sup>

Hallituksen esityksessä on esitetty vaihtoehtoisia tapoja säännellä pakkoavioliittojen rangaistavuutta rikoslaissa. Eräänä ratkaisuvaihtoehtona pidetään rikoslain 25 lukuun lisättävää uutta säännöstä avioliittoon pakottamisesta, jossa säädettäisiin teon tunnusmerkistöstä ja rangaistusasteikosta. Yksi vaihtoehto olisi ollut lisätä se 25 luvun 8 § pakottamista koskevaan säännökseen, tässä olisi kuitenkin tullut ottaa huomioon, että avioliittoon pakottamista koskevassa erillissäännöksessä olisi ollut lievempiä keinoja, kuin pakottamista koskevassa säännöksessä, mikä olisi tullut huomioida rangaistusasteikkoa suunnitellessa.<sup>126</sup>

Hallituksen esityksen mukaan rikoslain ihmiskauppaa koskevat säännökset sisältävät useita elementtejä, jotka puoltavat avioliittoon pakottamisen tarkastelua ihmiskaupparikoksena. Ihmiskaupan ja törkeän ihmiskaupan tunnusmerkistöihin sisältyy monenlaisia tekotapoja, kuten toisen haavoittuvan aseman tai turvattoman tilan hyväksikäyttö ja erehdyttäminen. Siinä on myös katsottu, että ihmiskaupparikos mahdollistaisi arvioida niitäkin tekoja, jotka olisi muuten arvioitu yrityksinä. Jos olisi päädytty erillissäännökseen, olisi siihen voinut olla tarpeen mainita ihmiskauppasäännöksen elementtejä, jol-

---

<sup>124</sup> CRC/C/GC/20, 2016, s. 11.

<sup>125</sup> HE 65/2024 vp, s. 18–19.

<sup>126</sup> HE 65/2024 vp, s. 38.

loin se olisi taas sekoittanut pakkoavioliiton erillissäännöksen ja ihmiskauppaa koskevan säännöksen keskinäistä suhdetta.<sup>127</sup>

Hallituksen esityksessä on kuitenkin pohdittu, että erillissäännös olisi mahdollistanut tarkastelun naisiin kohdistuvan väkivallan ja kunniaan liittyvän väkivallan muotona paremmin. Myös niiden tilanteiden tunnistaminen, jossa ei ole tyypillisiä ihmiskaupan piirteitä olisi voinut olla helpompaa. Avioliittoon pakottaminen on kuitenkin ihmiskauppana rangaistavaa ja ihmiskauppasäännöksen tulkinnasta on olemassa vakiintunutta tulkinta- ja soveltamiskäytäntöä. Kahden eri säännöksen soveltaminen pakkoavioliittotapauksiin olisi voinut johtaa lainkonkurrenssin<sup>128</sup> näkökulmasta ongelmiin kun, pakkoavioliitto tapauksia olisi voitu rangaista joko erillissäännöksen tai ihmiskauppaa koskevan säännöksen mukaan. Esityksessä on otettu huomioon myös se, että ihmiskauppa uhreja koskee erityinen ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä, josta ulkomaalaislaissa. Esityksessä on pidetty mahdollisena sitä, että erillissäännöksen myötä pakkoavioliittojen uhreja ei kattaisi sama erityissääntely, kuin ihmiskaupan uhreja.<sup>129</sup>

1.1.2025 on tullut voimaan muutos suomen rikoslain 25 luvun 3 §, jonka säädösnumero on 696/2024. Kyseinen säännös kuuluu näin:

#### Ihmiskauppa

Joka

- 1) käyttämällä hyväksi toisen riippuvaista asemaa tai turvatonta tilaa taikka toista painostamalla,
  - 2) erehdyttämällä toista tai tämän erehdystä hyväksi käyttämällä,
  - 3) maksamalla korvauksen toista määräysvallassaan pitävälle henkilölle tai
  - 4) ottamalla vastaan sellaisen korvauksen
- ottaa toisen määräysvaltaansa, värvää toisen taikka luovuttaa, kuljettaa, vastaanottaa tai majoittaa toisen hänen saattamisekseen 20 luvun 10 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun tai siihen rinnastettavan seksuaalisen hyväksikä-

---

<sup>127</sup> HE 65/2024 vp, s. 38–49.

<sup>128</sup> Lainkonkurrenssi tarkoittaa sellaista tilannetta, jossa useamman kuin yhden tunnusmerkistön edellytykset täyttyvät samassa historiallisessa tapahtumainkulussa. Tällöin pitää ottaa kantaa siihen, sovelletaanko kaikkia tunnusmerkistöjä vai syrjäyttääkö joku tunnusmerkistö muut tunnusmerkistöt. Tapani ja muut, 2019, s. 568.

<sup>129</sup> HE 65/2024 vp, s. 39.

tön kohteeksi, pakkotyöhön, pakkoavioliittoon<sup>130</sup> tai siihen rinnastettavaan liittoon tai muihin ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin taikka elimien tai kudoksien poistamiseksi, on tuomittava *ihmiskaupasta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Ihmiskaupasta tuomitaan myös se, joka ottaa määräysvaltaansa kahdeksaatoista vuotta nuoremman henkilön taikka värvää, luovuttaa, kuljettaa, vastaanottaa tai majoittaa tämän 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa, vaikka mitään 1 momentin 1–4 kohdassa tarkoitettua keinoa ei olisi käytetty. (19.12.2014/1177)

Yritys on rangaistava.

Aikaisemmin säännöksessä ei ole ollut pakkoavioliittoa mainittuna, eli voimaan tullessa muutoksessa säännökseen on lisätty tämä pakkoavioliitto termi.

---

<sup>130</sup> Hallituksen esityksessä pakkoavioliitolla tarkoitetaan avioliittoa tai siihen rinnastettavaa liittoa, johon henkilö joutuu ilman vapaata ja aitoa suostumustaan. Liiton solmimiseen tai ylläpitämiseen käytetään erilaisia painostuksen tai uhkailun muotoja, jotka voivat kohdistua esimerkiksi henkilön henkeen, terveyteen tai seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen. Henkilön liikkumis- tai toimintavapautta voidaan rajoittaa, passi tai muu keskeinen asiakirja on voitu poistaa, tai muuten on voitu vaikuttaa henkilön tahdonmuodotumiseen tai itsemääräämisoikeuteen. Tai on voitu hyödyntää henkilön nuoren iän tai muun ominaisuuden tai olosuhteen myötä aiheutunutta haavoittuvaa asemaa. Pakkoavioliitto koskee niin avioliittoja, kuin siihen rinnastettavien liittojen solmimista ja liitosta irtaantumista. Ihmiskauppana pakkoavioliitto tulisi kyseeseen, kun siihen saattamiseen on käytetty ihmiskauppasäännöksessä tarkoitettuja keinoja ja tekotoja käyttäen. HE 65/2024 vp, s. 52–53.

### 3 Lapsen huomioiminen ja viranomaisten vastuut pakkoavioliittojen ehkäisyssä ja käsittelyssä

Krimon tekemässä selvityksessä on tullut esiin, että pakkoavioliitot ovat yhä viranomaisille ja ammattilaisille vieras ilmiö, joista ei ole vielä tarpeeksi tietoa tai osaamista, kuinka näihin tulisi puuttua. Olisikin tärkeää, että ilmiö tunnistettaisiin ja, että olisi yleisesti tiedossa, miten tällaisessa tilanteessa tulisi toimia, kun epäily pakkoavioliittotilanteesta tulee esille. Yksittäisillä toimijoilla voi olla riittävästi tietoa, mutta laajempaan tukikenttänä tieto on hajanaista ja vaikeasti saavutettavaa. Monet viranomaiset ja järjestötoimijat toimivat erillään toisistaan, eikä vastuunjako tai yhteistyötahot ole aina selkeitä. Toivosen tekemässä selvityksessä haastateltavat ovat tuoneet esiin tarvetta ohjeistukseen ja koulutuksen lisäämiseen. Koulutuksessa tulisi tuoda esiin sitä, miten pakkoavioliittoja tunnistetaan, mutta myös tietoa vieraista kulttuureista ja pakkoavioliittoihin liittyvästä oikeudellisesta sääntelystä ja sen tarkoituksesta käytännössä.<sup>131</sup>

Yksi keino lisätä tietoa pakkoavioliitoista on myös lisätä auttamis- ja tukiverkostoihin maahanmuuttajataustaisia työntekijöitä, joilla on käytännön kokemusta ja tietoa vieraiden kulttuureiden tavoista.<sup>132</sup> Olennaista pakkoavioliittojen tunnistamisessa ja uhrien tukemisessa on tunnistaa ne viranomaiset, jotka ovat keskeisessä roolissa ja sen jälkeen tulisi lisätä näiden toimijoiden osaamista ja asiantuntemusta. Selvityksessä tällaisiksi avainhenkilöiksi on tunnistettu lastensuojelun- ja maahanmuutonviranomaiset sekä terveydenhuollon viranomaiset ja toisen asteen oppilaitoksissa työskentelevät.<sup>133</sup>

Alaikäisiä pakkoavioliiton uhreja voitaisiin tukea lisäämällä maahanmuuttajanaisten tietoisuutta omista oikeuksistaan, jolloin myös lasten oikeudet olisivat paremmin tiedossa. Tämän toteuttamisessa esiin nousee kotouttamisen tärkeys ja merkitys.<sup>134</sup> Avun hakemisen haasteeksi voi nousta syrjintä, joka liittyy rotuun, etniseen taustaan tai uskontoon,

---

<sup>131</sup> Toivonen, 2017, 2.4 Pakkoavioliittojen tunnistaminen ja viranomaisyhteistyö.

<sup>132</sup> Toivonen, 2017, 2.4 Pakkoavioliittojen tunnistaminen ja viranomaisyhteistyö.

<sup>133</sup> Toivonen, 2017, 3 Johtopäätökset.

<sup>134</sup> Toivonen, 2017, 3 Johtopäätökset.

ja tämän vuoksi on tärkeää lisätä pakkoavioliittojen asiantuntemusta palveluntarjoajien keskuudessa<sup>135</sup>.

GREVIO on vuoden 2019 Suomea koskeissa suosituksissaan korostanut, että tyttöjen aseman parantamiseksi tarvitaan lisää toimia. Erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, että maahanmuuttajataustaiset tytöt uskaltaisivat pakkoavioliittotilanteissa hakea apua suomalaisilta viranomaisilta. Esimerkiksi maahanmuuttajataustaisille tytöille tulisi tarjota matalan kynnyksen erikoistuneita tukipalveluita sekä kohdennettuja suojatoimenpiteitä. Lisäksi on tärkeää varmistaa, että koulun ja terveydenhuollon henkilöstö kykenee tunnistamaan ja puuttumaan tällaisen väkivallan merkkeihin, erityisesti tilanteissa, joissa tytöt itse ilmaisevat pelkonsa joutua pakkoavioliittoon.<sup>136</sup>

GREVIO on lisäksi tunnistanut esteitä, joita kansallisiin vähemmistöihin kuuluvat naiset, vammaiset naiset sekä muut erityisryhmiin kuuluvat naisryhmät kohtaavat hakiessaan tukea ja suojelutoimenpiteitä kokemaansa väkivaltaan. On havaittu, että viranomaisten ja palveluntarjoajien keskuudessa esiintyy yleistä tietämättömyyttä niistä kulttuurisista erityispiirteistä, rajoitteista ja esteistä, joita saamelaiset, romaninaiset sekä naiset, jotka ovat vaarassa joutua kunniaan liittyvän väkivallan kohteeksi, kohtaavat hakiessaan suojaa väkivaltaa vastaan.<sup>137</sup> Pakkoavioliittojen uhrien tunnistamisessa ja auttamisessa haasteena voi olla myös se, että tapaukset tulevat julki tai ne tulkitaan perheväkivaltatilanteiksi, vaikka ne eivät välttämättä ole sellaisia, sillä niihin ei aina liity fyysistä väkivaltaa, vaan henkistä väkivaltaa ja kulttuurin luomia paineita.<sup>138</sup>

Valiokunnan mietinnössä, joka koskee rikoslain 20 luvun 3 §:n muutosta, on tuotu esiin, että pelkät lainsäädäntötoimet eivät riitä pakkoavioliittojen ehkäisemiseksi ja uhrien auttamiseksi, vaan niiden rinnalle tarvitaan myös muita toimenpiteitä<sup>139</sup>. Kyseessä on koko-

---

<sup>135</sup> Jokinen ja muut, 2025, s. 30.

<sup>136</sup> GREVIO, 2019, s. 45.

<sup>137</sup> GREVIO, 2019, 11. s. 12.

<sup>138</sup> Jokinen ja muut, 2025, s. 30.

<sup>139</sup> Ks. lakimuutosten lausuntopalautteissa on nostettu esiin sama tarve. Grandell, 2021, s. 24.

naisvaltainen ja poikkihallinnollinen työ, joka vaatii laaja-alaista tiedottamista, valistusta ja neuvontaa niin uhrien auttamisessa kuin tukemisessakin. Koulutukseen olisi myös tarvetta panostaa.<sup>140</sup> Hyväksi koettaisiin myös erilaiset viranomaisten ohjeistukset ja koulutukset pakkoavioliittoilmiön tunnistamisessa, ennaltaehkäisyssä ja uhrien tukemisessa. Myös eri viranomaisten kuten sosiaalitoimen, koulujen, terveydenhuollon, poliisin ja maahanmuuttoviranomaisten yhteistyön tulisi olla saumatonta ja ennalta hyvin suunniteltua.<sup>141</sup>

Pakkoavioliitot ovat viime vuosina nousseet aiempaa enemmän julkisen keskustelun kohteeksi, mutta ilmiö näyttäyty edelleen monille suomalaisille etäisenä ja vaikeasti hahmotettavana. Tämä voi johtua Toivosenkin esiin tuomasta ajatuksesta, että suomalaiset ajattelevat kaikilla olevan lähtökohtaisesti samat ja yhtäläiset oikeudet ja mahdollisuudet. Emme aina näe yhteiskunnan omaakaan rakenteellista epätasa-arvoa ja tämän myötä on vielä vaikeampaa ymmärtää niitä ongelmia mitä kolmansista maista tulevat kohtaavat. Samoin meidän oikeusjärjestelmämme lähtee siitä oletuksesta, että kaikki sitä käyttävät ovat tasaveroisia ja rationaalisia. Ja näin ongelmat voivat ilmetä silloin, kun toinen osapuolista tarvitsisikin enemmän apua ja tukea, jotta tasavertaiset mahdollisuudet voitaisiin taata molemmille.<sup>142</sup>

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artikla turvaa jokaiselle oikeuden oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Vastaavasti Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklassa säädetään oikeudesta tehokkaihin oikeussuojakeinoin sekä oikeudesta saada asiansa käsitellyksi riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa. Oikeusturvan saatavuudella (access to justice) tarkoitetaan sitä, että jokaisella on tosiasiallinen mahdollisuus saattaa oikeuksiaan tai velvollisuuksiaan koskeva asia tuomioistuimen tutkittavaksi. Tämä edellyttää paitsi muodollista oikeutta kääntyä tuomioistuimen puoleen myös sitä, että oikeussuojakeinot ovat käytännössä saavutettavia ja tehokkaita. Menettelyn on täy-

---

<sup>140</sup> LaVM 6/2024 vp.

<sup>141</sup> Grandell, 2021, s. 24.

<sup>142</sup> Toivonen, 2017, 3. Johtopäätökset.

tettava EIS 6 artiklan 1 kohdan laadulliset kriteerit<sup>143</sup>. Sen toteutuminen edellyttää asianmukaista sääntelyä: ellei unionin oikeudessa ole annettu tarkempia säännöksiä, jäsenvaltioiden on kansallisessa oikeusjärjestyksessään määriteltävä toimivaltaiset tuomioistuimet ja säädettävä menettelyt tehokkaiden oikeussuojakeinojen turvaamiseksi.<sup>144</sup>

Pakkoavioliittojen näkökulmasta oikeusturvan saatavuus mielestäni keskeinen edellytys uhrien suojelulle. Pakkoavioliittojen uhrien on kyettävä saattamaan tilanteensa viranomaisten tai tuomioistuimen käsiteltäväksi esimerkiksi avioliiton mitätöimiseksi, suoje-lutoimien saamiseksi tai rikosoikeudellisen vastuun toteuttamiseksi. Mikäli tehokkaita ja saavutettavia oikeuskeinoja ei ole saatavilla, pakkoavioliittoihin liittyvät oikeudenloukkaukset jäävät helposti piiloon eikä uhrien suojelu toteudu käytännössä.

Lasten mahdollisuus oikeusturvan saatavuuteen ei ole taattu, sillä kaikilla ei ole mahdollisuutta tasapuolisiin ja lapsiystävällisiin oikeusjärjestelmiin, eikä kaikilla ole valmiuksia tehdä päätöksiä lapsen edun mukaisesti. Lapsilla ei myöskään usein ole tietoa oikeuksistaan, ja he voivat joutua kamppailemaan oikeusjärjestelmässä ilman erikoistunutta tukea. Euroopan ja Keski-Aasian alueella heikommassa olevat lapset ovat helpommin oikeuksiensa rikkomusten kohteena.<sup>145</sup>

Lapsen oikeuksien komitea on aloittanut vuonna 2024 laatimaan yleiskommenttia 27 koskien lapsen oikeuksiin pääsyä ja tehokasta oikeusturvaa. Komitea on kommentissaan katsonut, että lasten oikeuksia rikotaan päivittäin ympäri maailmaa, ja kaikilla ei ole asianmukaista pääsyä oikeussuojaan. Lasten voi olla vaikea päästä oikeusjärjestelmään, koska se on suunnattu aikuisille, käytettävä kieli on vaikeaa ja menettelyjä ei ole sopeutettu lapsille sopiviksi.<sup>146</sup>

---

<sup>143</sup> Mäenpää, 2025, s. 32, 68.

<sup>144</sup> Mäenpää, 2011, s. 430–432.

<sup>145</sup> Unicef, 2024, s. 5.

<sup>146</sup> CRC/C/GC/27, 2024.

Pakkoavioliittojen näkökulmasta oikeusturvan saatavuus muodostaa keskeisen edellytyksen alaikäisten suojelulle. Erityisesti alaikäisten kohdalla access to justice -näkökulma korostuu, sillä he ovat usein riippuvaisia huoltajistaan ja yhteisöistään eivätkä välttämättä kykene itsenäisesti hakeutumaan oikeussuojan piiriin. Pakkoavioliiton uhriksi joutuneet lapset voivat olla tilanteessa, jossa juuri heidän lähipiirinsä estää oikeuksiin pääsyn, mikä tekee oikeusturvan saavutettavuudesta haastavaa. Oikeusturvan saatavuus alaikäisten pakkoavioliittojen yhteydessä tarkoittaa siten paitsi muodollista oikeutta saattaa asia viranomaisen tai tuomioistuimen käsiteltäväksi myös sitä, että järjestelmä tunnistaa lasten erityisen haavoittuvan aseman. Tämä edellyttää lapsiystävällisiä menettelyjä, matalan kynnyksen palveluita sekä viranomaisaloitteisuutta tilanteissa, joissa lapsi ei itse kykene hakemaan apua. Mikäli näitä elementtejä ei ole, oikeussuojakeinojen tosiasiallinen saavutettavuus jää puutteelliseksi, jolloin pakkoavioliittoihin liittyvät oikeudenloukkaukset voivat jäädä piiloon ja lasten suojelu vaarantuu.

### **3.1 Lapsen edun huomioiminen**

Kun tuetaan ja autetaan sellaista lasta, joka on joutunut ihmiskaupan uhriksi, tulisi aina muistaa, että lapsen etu on lähtökohtana. Lapsen edun huomioiminen on mahdollista siten, että lapsi tai nuori otetaan mukaan keskusteluihin, ja päätöksiä tehdessä pohditaan tarkoin sitä, miten ne vaikuttavat lapseen tai nuoreen nyt ja tulevaisuudessa. Lapselle tai nuorelle tulee koko prosessin ajan mahdollisimman ennakoivasti ja ymmärrettävästi kertoa auttamisen tulevista vaiheista. On myös tärkeää huomioida, että lapsen tulee tietää, että ammattilaisella on lain mukainen velvollisuus kertoa viranomaisille, jos tapaus liittyy hyväksikäyttö- tai ihmiskauppatilanteeseen.<sup>147</sup>

---

<sup>147</sup> Pihlaja, 2024, s. 40–41.

### 3.1.1 Lapsen etu

Maailman ensimmäinen versio lasten oikeuksien julistuksesta syntyi vuonna 1924, kun Kansainliitto hyväksyi Geneven julistuksen lastenoikeuksista<sup>148</sup> ja vuonna 1959 hyväksyttiin YK:n hyväksymä Lapsen oikeuksien julistukset<sup>149</sup>. Julistukset eivät kuitenkaan sitoneet sopimusvaltioita oikeudellisesti, vaan velvoittava YK:n lasten oikeuksien sopimus saatiin aikaan vuonna 1989, ja se tuli Suomen osalta voimaan 20.7.1991. Lapsen oikeuksien sopimus on myöhemmin laajentunut kolmella pöytäkirjalla, jotka koskevat lasten suojelemista aseellisiin selkkauksiin osallistumiselta<sup>150</sup>, lasten myynnin kieltämistä<sup>151</sup> ja valitusoikeutta YK:n lapsen oikeuksien komitealle<sup>152</sup>.

Lapsen etu on turvattu Euroopan unionin perusoikeuskirjan 24 artiklassa, jonka mukaan lapsella on oikeus hänen hyvinvoinnilleen välttämättömään suojeluun ja huolenpitoon<sup>153</sup>. Artiklassa korostetaan lapsen oikeutta osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon ilmaisemalla näkemyksensä, jotka on otettava huomioon hänen kehitystään vastaavalla tavalla. Tämä sääntely pohjautuu suoraan lapsen oikeuksien sopimukseen<sup>154</sup>. Lapsen oikeuksien sopimuksesta perusperiaatteina pidetään lapsen edun periaatetta (LOS 3 artikla), lapsen osallistumisen periaatetta (LOS 12 artikla) ja lapsen oikeutta asua vanhempiensa kanssa ja/tai ylläpitää suhteita vanhempia (LOS 9 artikla). 3 artiklassa turvataan lapsen edun periaate, jonka mukaan:

sopimusvaltiot sitoutuvat takaamaan lapselle hänen hyvinvoinnilleen välttämättömän suojelun ja huolenpidon ottaen huomioon hänen vanhempiensa, laillisten huoltajiensa tai muiden hänestä oikeudellisessa vastuussa olevien henkilöiden oikeudet ja velvollisuudet. Tähän pyrkiessään sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin tarpeellisiin lainsäädäntö- ja hallintotoimiin.

---

<sup>148</sup> Kansainliiton Geneven lapsen oikeuksien julistus 26.9.1924.

<sup>149</sup> Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien julistus 20.11.1959.

<sup>150</sup> SopS 30–31/2002.

<sup>151</sup> SopS 40–41/2012.

<sup>152</sup> SopS 4–5/2016.

<sup>153</sup> Euroopan unionin perusoikeuskirjan (2012/C 326/02).

<sup>154</sup> European Union Agency for Fundamental Rights & European Court of Human Rights, 2015, s. 27.

Lapsen edun ensisijaisuus on keskeinen periaate suomalaisessa lainsäädännössä. Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 5 §:ssä on säädetty, että kaikessa sosiaalihuollon toiminnassa tulee ensisijaisesti huomioida lapsen etu. Velvollisuus on turvata lapsen hyvinvointi ja tasapainoinen kehitys sekä oikeus iän ja kehitystason mukaiseen huolenpitoon ja tukeen. Lapsella tulee olla oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, henkiseen ja fyysiseen koskemattomuuteen sekä mahdollisuuteen kasvaa itsenäiseksi ja vastuulliseksi aikuiseksi. Lapsen etu on keskeisesti esillä myös lastensuojelulaissa (417/2007). Lain 4 §:n mukaan lapsen etu tulee asettaa etusijalle sekä lastensuojelun tarvetta arvioitaessa että lastensuojelutoimenpiteitä toteutettaessa. Tämän lisäksi lapsen etuun viitataan useissa muissa lastensuojelulain säännöksissä, kuten lain 22, 29, 37, 37 a, 45, 47 ja 49 §:ssä.

Hallituksen esityksen mukaan, koska avioliittoon pakotetuissa on usein kyse lapsiavioliitoista, huomioon tulee ottaa YK:n lasten oikeuksien sopimus. Sopimuksessa lapsena pidetään alle 18-vuotiaita henkilöitä, jollei lainsäädännön mukaan täysi-ikäisyyttä saavuteta aiemmin. Sopimuksen mukaan lapsen etu tulee ottaa huomioon, ja lapselle on turvattava välttämätön huolenpito ja suojelu.<sup>155</sup> Lähtökohta siitä, että avioliiton vähimmäisikä on 18 vuotta, perustuu lapsen oikeuksien komitean yleiskommenttiin nro 20<sup>156</sup>. Hallituksen esityksissä korostetaan, että sopimusvaltioiden velvollisuus on turvata lasten suoja seksuaalista riistoa ja hyväksikäyttöä vastaan lapsen oikeuksien sopimuksen 34 artiklan mukaisesti<sup>157</sup>. Myös Suomessa on nostettu esiin lasten oikeuksien toteutuminen erilaisten toimijoiden ja hankkeiden kautta<sup>158</sup>.

---

<sup>155</sup> HE 65/2024 vp, s. 18–19.

<sup>156</sup> CRC/C/GC/20, 2016.

<sup>157</sup> HE 65/2024 vp, s. 18–19.

<sup>158</sup> Aikavälillä 3.6.2019–31.12.2026 on käynnissä Barnahus-hanke, jonka tarkoituksena on lapsen edun esiin nostaminen. Hankkeessa on mukana Poliisihallitus, Syyttäjälaitos sekä hyvinvointialueita ympäri Suomea. Barnahus-hankkeessa on pyritty kehittämään lapsiin kohdistuvien väkivaltaepäilyjen selvittämistä sekä parantamaan uhriksi joutuneiden lasten hoitoa ja tukea. Samalla tavoitteena on ollut vahvistaa perheille tarjottavaa kokonaisvaltaista tukea sekä turvata lapsiystävälliset toimintatavat ja tilat erityisesti oikeudellisessa käsittelyssä. Keskeistä on ollut moniammatillisen yhteistyön vahvistaminen ja näiden toimintamallien jalkauttaminen käytäntöön, minkä on katsottu edistävän myös rikosilmoituksen ja tuomion välisen käsittelyajan lyhentymistä. Lisäksi hankkeessa on pyritty lisäämään ammattilaisten osaamista kehittämällä lapsiin kohdistuvia väkivaltaepäilyjä koskevia verkkokoulutuksia. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2026.

Joskus voi kuitenkin syntyä tilanne, jossa on tarpeen rajoittaa lapsen oikeutta perhe-elämään, jotta lapsen etu saadaan turvattua. Lapsen perhe-elämän suojaan kuuluu oikeus siihen, että lapsi saa huolenpitoa vanhemmiltaan. Huolenpito vanhemmilta voi joutua kuitenkin ristiriitatilanteeseen sellaisessa tilanteessa, jossa vanhemmat ovat antaneet lapsen pakkoavioliittoon. Lapsen oikeutta perhe-elämään voidaan joutua rajoittamaan lapsen edun turvaamiseksi, ja perhe-elämän oikeutta tulisi arvioida lapsen edun toteutumisen näkökulmasta.<sup>159</sup>

KHO: 2005:87 tapauksessa on huomioitu myös lapsen etu edellä käsitellyn ehdottomuusperiaatteen lisäksi. Ulkomaalaislain 6 § 1 momentin mukaan lapsen etu tulee ottaa huomioon päätöksissä, jotka koskevat alle kahdeksantoista vuotta nuorempia lapsia. Lapsen edun lisäksi huomioon tulee ottaa lapsen kehitykseen ja terveyteen liittyvät seikat. Tässä korkeimman hallinto-oikeuden tapauksessa oleskeluluvan myöntämistä ei ole pidetty lapsen edun mukaisena, sillä B on asunut vanhempiensa kanssa Suomessa, ja avioliiton solmimisen aikaan hän ei ole voinut antaa täyttä ja vapaaehtoista suostumusta avioliitolle. Lisäksi on nostettu esiin, että jokaisella maahanmuuttajataustaisella työllä on oltava kulttuuritaustasta tai uskonnosta riippumatta mahdollisuus valita aviopuoliso.<sup>160</sup>

Korkeimman hallinto-oikeuden tapauksessa KHO 2021:187 14-vuotias tyttö on hakenut turvapaikkaa vedoten pakkoavioliiton uhkaan<sup>161</sup>. Hakija on kertonut setänsä aikoneen naittaa hänet huomattavasti vanhemmalle miehelle velan maksuna. Tapauksessa tytön hakemus on hylätty, mutta Maahanmuuttovirasto myönsi tytölle jatkuvan oleskeluluvan toissijaisen suojelun perusteella neljäksi vuodeksi. Tapauksessa korkein oikeus on nostanut useamman kerran esiin lasten edun. Lasten etu olisi pitänyt erityisesti huomioida

---

Barnahus-hankkeen nettisivuilla löytyykin paljon materiaalia ammattilaisille, jotka kohtaavat lapsiin tai nuoriin kohdistuvaa väkivaltaa. Materiaaleissa on avattu kuinka voi tunnistaa erilaisia väkivallan muotoja, miten ottaa huomioon lapsi esitutkinnassa ja haastatteluissa, kuinka kohdata nuori, jonka epäillään kokeneen seksuaaliväkivaltaa. Barnahus, n.d.

<sup>159</sup> Euroopan ihmisoikeustuomioistuin, 2015, s. 76–78.

<sup>160</sup> KHO: 2005:87.

<sup>161</sup> KHO: 2021:187.

puhuttelussa ja menettelytapaa arvioitaessa<sup>162</sup>. Korkein oikeus onkin palauttanut asian käsiteltäväksi Maahanmuuttovirastolle uuden selvityksen hankkimiseksi ja lapsen etuun liittyvien velvoitteiden huomioon ottamiseksi.<sup>163</sup>

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tapauksessa Z.H. & R.H. vs. Sveitsi (9.12.2015) on huomioitu lapsen suojelun ja turvallisen perheympäristön luominen, sillä minkään jäsenvaltion velvollisuus ei ole tunnustaa avioliittoa, jonka 14-vuotias lapsi on solminut<sup>164</sup>. Tästä voidaan päätellä, että ei ole lapsen edun mukaista, että näin nuoren lapsen solmima avioliitto tunnustettaisiin.

### 3.1.2 Lasten kuuleminen

Lasten kuulemista koskeva sääntely on keskeinen osa viranomaisten velvoitteita ja lapsen edun toteutumista. Jotta voimme auttaa lapsia, jotka ovat joutuneet pakkoavioliiton uhreiksi, on meidän tunnistettava heidät, jolloin kuuleminen on merkittävässä roolissa. Tässä alaluvussa tarkastellaan, miten lapsen oikeus tulla kuulluksi toteutuu, sekä mikä merkitys sillä on erityisesti pakkoavioliittojen torjunnassa ja lapsiuhrien suojelussa.

Lapsilla on oikeus tulla kuulluksi, ja heidän ikänsä ja kehitystason mukaisesti heidän mielipiteensä on otettava huomioon käsiteltäessä heitä koskevia asioita. Tämä periaate muodostaa keskeisen lähtökohdan lasten oikeuksien toteutumiselle. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 12 artiklan mukaan lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja ilmaista näkemyksensä häntä koskevissa asioissa ja päätöksissä. Lapsen mielipiteet tulee ottaa asianmukaisesti huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti<sup>165</sup>. Säännös korostaa lapsen asemaa aktiivisena toimijana pelkän suojelun kohteen sijaan.

---

<sup>162</sup> Näitä puutteita on avattu tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

<sup>163</sup> KHO: 2021:187.

<sup>164</sup> EIT tapaus Z.H ja R.H v. Sveitsi (9.12.2015).

<sup>165</sup> Artiklassa ei tarkkaan määritellä miten esimerkiksi lapsen kykyä ilmaista mielipiteensä arvioidaan tai kuka sitä arvioi. Artiklassa ei myöskään määritellä tarkkaa ikää, vaan se jää kansallisen lainsäädännön varaan, joka vaihtelee paljon eri maissa. Barafi ja muut, 2025, s. 95.

Lasten oikeuksien käyttöä koskevassa eurooppalaisessa yleissopimuksessa (SopS 13/2011) säädetään lapsen oikeudesta ilmaista näkemyksensä oikeudenkäynnissä sekä oikeudesta saada tietoa. Artikla 3 täsmentää, että lapsella tulee olla oikeus saada tapaukseen liittyvät kaikki tiedot, oikeus tulla kuulluksi ja ilmaista oma näkemyksensä ja saada tietoon näkemyksistä aiheutuvat mahdolliset seuraukset ja päätöksen mahdolliset seuraamukset. Näin ollen sopimus ei ainoastaan turvaa kuulemistä, vaan myös tukee lapsen mahdollisuuksia muodostaa perusteltu mielipide. Euroopan ihmisoikeussopimus ei puolestaan edellytä, että lasta olisi kuultava suoraan oikeudessa, vaan kuulemistä on arvioitava kussakin yksittäistapauksessa, mikä korostaa viranomaisen harkintavallan merkitystä.<sup>166</sup> Suomessa on mahdollista alaikäisen valittajan tai todistajan todistaa videotallenteen välityksellä, jos tämä on lapsen edun huomioimiseksi välttämätöntä<sup>167</sup>.

Kansallisella tasolla perustuslain 6 §:n 3 momentti turvaa, että lapsia on kohdeltava tasavertaisesti yksilöinä ja että heillä on mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin päätöksiin kehitystään vastaavasti. Lasten mielipiteen selvittämisestä ja kuulemisesta säädetään myös lastensuojelulain 20 §:ssä. Säännöksen perusteella lastensuojelussa on selvitettävä lapsen näkemys sekä huomioitava se hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Lisäksi kaksitoistavuotiaalle lapselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi häntä koskevassa lastensuojeluasiassa<sup>168</sup>. Säännökset osoittavat, että lapsen kuuleminen ei ole pelkkä mahdollisuus, vaan olennainen osa oikeusturvaa.

Barafin ja muiden mukaan on huomioitava, että lapsella ei ole velvollisuutta ilmaista mielipidettään, vaan hänellä on myös oikeus olla kertomatta näkemyksiään. Lapsi voi myös tarvita apua mielipiteensä ilmaisemiseen esimerkiksi teknistä tukea tai tulkkia. Lapsen oikeus tulla kuulluksi ja lapsen etu ovat molemmat perustavanlaatuisia oikeuksia, ja niitä tulee soveltaa niin, etteivät ne rajoitu toisen oikeuden kustannuksella. Näin ollen

---

<sup>166</sup> Euroopan ihmisoikeustuomioistuin, 2015, s. 41.

<sup>167</sup> Barafi ja muut, 2025, s. 99–100.

<sup>168</sup> Tästä YK:n lapsen oikeuksien komitea on vuonna 2023 antanut Suomelle palautetta, että viralliset kuulemiset mahdollistuvat vain yli 12-vuotiailla, vaikka kaikilla lapsilla tulisi olla oikeus ilmaista mielipiteensä heitä koskevissa asioissa. Barafi ja muut, 2025, s. 101.

voi tulla esimerkiksi tilanne, jossa lapsen oikeus ilmaista mielipiteensä voi rajoittua, jos se on tarpeen hänen etujensa suojelemiseksi.<sup>169</sup>

Salovaaran ja muiden mukaan lasten kuulemisessa olisi tärkeää omaksua lapsilähtöinen näkökulma. Kuulemisessa on olennaista ymmärtää lapsen lähtökohdat ja ilmaista lapsen mielipide, sellaisena kuin hän on sen halunnut tuoda esiin. Jotta lapsilähtöinen näkökulma toteutuu, tulee aikuisen olla oikeasti kiinnostunut lapsen kokemuksista, ajatuksista ja tunteista. Onnistuneen kuulemisen toteutumisessa tulee ottaa huomioon, että tilanne on sellainen, joka soveltuu kaikille lapsille iästä, taustasta, kyvyistä, äidinkielestä, terveydentilasta tai muusta ominaisuudesta riippumatta.<sup>170</sup>

Käytännön soveltamisessa on kuitenkin havaittu puutteita. Apulaisoikeusasiamies on arvostellut lasten kuulemista ulkomaanedustustoissa. Ratkaisuisaan hän on antanut palautetta siitä, että ei voida varmistaa, että lasten oikeudet, oikeusturva ja lapsen etu ovat toteutuneet perheenyhdistämistä koskevissa hakemuksissa. Olisikin tärkeää, että jokainen haastatteluita tekevä ymmärtäisi lasten haastatteluiden erityispiirteet, lapsen kuulemisessa noudatettavat menettelyt, jotta lasten oikeudet toteutuisivat asianmukaisesti.<sup>171</sup> Tämä osoittaa, että viranomaisten osaamisella ja menettelytavoilla on keskeinen merkitys oikeuksien toteutumisessa.

Myös oikeuskäytännössä on tunnistettu kuulemiseen liittyviä ongelmia. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa KHO 2021:187 korkein hallinto-oikeus on kiinnittänyt huomiota siihen, että hakija ei ollut saanut turvapaikkapuhuttelua ennen oikeudellista apua, eikä hänelle ollut kerrottu, miten tarkasti tapahtumista tulisi kertoa. Korkein hallinto-oikeus ei ole pitänyt riittävänä ohjeistuksena kertoa asioista tarkasti. Turvapaikkapuhutellussa puhuttelija on useasti kehunut tytön kertomaa, joka on ymmärrettävästi voinut antaa hakijalle kuvan siitä, että hänen kertomansa on riittävän tarkka. Maahanmuuttovi-

---

<sup>169</sup> Barafi ja muut, 2025, s. 93–94, 98.

<sup>170</sup> Salovaara ja muut, 2024, s. 4.

<sup>171</sup> AOA 7.6.2015, dnro 2282/2/15.

rasto oli hylännyt hakemuksen juuri siitä syystä, että hakijan kertomus oli ollut niukkaa ja pintapuolista. Valitusvaiheessa hakija on kertonut tapahtumista hyvin yksityiskohtaisesti, kun hän on ymmärtänyt, millä tarkkuudella asiat tulee ilmaista.<sup>172</sup>

Tapauksessa korkein hallinto-oikeus on kiinnittänyt huomiota myös siihen, että menettelydirektiivin (2013/32/EU)<sup>173</sup> 25 artiklan 1 kohdan mukaan tulee varmistaa, että ilman huoltajaa olevalle alaikäiselle annetaan tietoa henkilökohtaisen puhuttelun merkityksestä, sen mahdollisista seurauksista sekä siitä, miten hän voi valmistautua puhutteluun. Puhuttelussa tulee olla mukana oikeudellinen tai muu neuvonantaja, jolla on mahdollisuus esittää kysymyksiä ja huomautuksia. Artiklan 3 kohdassa määritellään lisäksi, että alaikäisten erityistarpeista tulee olla riittävät tiedot puhuttelun suorittajalla sekä hakemuksen valmistelijalla.<sup>174</sup>

Korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei hakijan kertomuksen uskottavuutta olisi saanut epäillä. Se palautti asian Maahanmuuttoviraston uudelleen käsiteltäväksi, koska ajantasainen ja yleinen maatieto osoittaa, että avioliitosta kieltäytyvät naiset Somaliassa ovat alttiita väkivallalle, ja pakkoavioliiton uhka on hakijan kohdalla todellinen. Kun tämä arvio yhdistetään erityisesti lapsen edun ensisijaisuutta koskeviin velvoitteisiin, asian uudelleen käsittely on tarpeen.<sup>175</sup>

Edellä esitetyn perusteella voidaan todeta, että lapsen kuulemista koskeva sääntely muodostaa keskeisen osan pakkoavioliittojen lapsiuhrien suojelua Suomessa. Kuuleminen on erityisen tärkeää tilanteissa, joissa lapsi on pakkoavioliiton uhri tai on vaarassa joutua pakkoavioliiton uhriksi. Ilman lapsen omaa kertomusta voi ilmiötä olla vaikea tunnistaa. Mikäli lapsi ei tule asianmukaisesti kuulluksi, vaarantuu paitsi yksittäisen tapauksen selvittäminen myös lapsen suojele. Vaikka sääntely turvaa lähtökohtaisesti lapsen oikeuden

---

<sup>172</sup> KHO 2021:187.

<sup>173</sup> Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/32/EU, kansainvälisen suojelun myöntämistä tai poistamista koskevista yhteisistä menettelyistä.

<sup>174</sup> KHO 2021:187.

<sup>175</sup> KHO 2021:187.

osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon, sen käytännön toteutumisessa esiintyy puutteita. Lapsen kuulemisen tehokas toteutuminen on keskeinen edellytys sille, että pakkoavioliittojen lapsiuhrien suojele toteutuu asianmukaisesti myös käytännössä. Näin ollen lapsen kuulemista koskeva sääntely ja sen käytännön toteutuminen muodostavat keskeisen osan viranomaisten velvoitteita sekä pakkoavioliittojen lapsiuhrien auttamisjärjestelmää, joiden kautta lapsen etu ja suojele konkretisoituvat.

### 3.2 Ihmiskauppa uhrien auttamisjärjestelmä

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmästä säädetään laissa kansainvälistä suojeleua ha-  
kevan vastaanotosta sekä ihmiskauppa uhrien tunnistamisesta ja auttamisesta annetun  
lain (746/2011, jäljempänä vastaanottolaki) 4 luvussa<sup>176</sup>. Vastaanottolain 4 luvun 33 §  
määrittää auttamisjärjestelmän tehtävät, ja sitä ylläpitää Joutsenon vastaanottokes-  
kus. Auttamisjärjestelmään otetuista henkilöistä päätöksen tekee Joutsenon vastaanot-  
tokeskus, kun se on tunnistanut henkilön ihmiskaupan uhriksi 35 §:n mukaisesti<sup>177</sup>. Sa-  
moin se päättää uhrin poistamisesta auttamisjärjestelmästä.<sup>178</sup> Asiakkaaksi voi päätyä  
julkisen, yksityisen tai kolmannen sektorin toimijan tekemän hakemuksen perusteella,  
jossa toimija esittää henkilön ottamista auttamisjärjestelmään tai henkilö voi itse tehdä  
hakemuksen. Auttamisjärjestelmä ei itsessään etsi asiakkaita. Jotta hakemuksen voi  
tehdä, tulee hakijalle kertoa auttamisjärjestelmästä, mitä siihen pääseminen merkitsee  
ja auttamisjärjestelmässä olevien ihmisten oikeuksista ja niiden vaikutuksesta.<sup>179</sup>

Auttamisjärjestelmän tehtävänä on lisäksi toimia ihmiskauppaan ja sen vastaiseen työ-  
hön liittyvien asioiden kansallisena asiantuntijaviranomaisena. Viranomaisten ja muiden

---

<sup>176</sup> Ihmiskaupan uhrien auttamiseen liittyviä säännöksiä ovat tämän lisäksi: laki kansainvälistä suojeleua ha-  
kevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta (746/2011), Euroopan par-  
lamentin ja neuvoston direktiivi ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suo-  
jelemisesta (2011/36/EU), laki kotoutumisen edistämisestä (681/2023) ja ulkomaalaislaki (301/2004).

<sup>177</sup> Asiakkaaksi voi tulla ihmiskaupan uhri, henkilö, joka auttaa ihmiskaupparikoksen tutkinnassa ja on eri-  
tyisen avun tarpeessa tai näiden kahden lapsi, joka on avun tarpeessa.

<sup>178</sup> Ihmiskauppa, n.d. -b.

<sup>179</sup> Nyström, 2026, s. 34.

tahojen kouluttaminen ihmiskaupan vastaiseen työhön kuuluu auttamisjärjestelmän tehtäviin. Näin saadaan lisättyä tietoa ihmiskaupasta, sekä siitä, miten uhreja tunnustetaan ja autetaan.<sup>180</sup> Auttamistoimien järjestämisen vastuu on hyvinvointialueella, Helsingin kaupungilla tai HUS-yhtymällä, paitsi tilanteissa, joissa henkilöllä ei ole kotikuntalaisissa tarkoitettua kotikuntaa Suomessa, jolloin vastuu siirtyy Joutsenon vastaanottokeskukselle (vastaanottolaki 4:48 b §).

Auttamistoimet, joilla ihmiskaupan uhria voidaan auttaa, luetellaan vastaanottolain 38 a §:ssä. Näihin kuuluvat neuvonta ja ohjaus, sosiaali- ja terveystalvet, vastaanottoraha tai toimeentulotuki, tulkkaus- ja käännöspalvelut, oikeusapu sekä oikeudellinen neuvonta ja turvallisen majoituksen järjestäminen. Auttamistoimiin sisältyy myös ilman huoltajaa olevan alaikäisen uhrin vanhemman tai muun tosiasiallisesta huolenpidosta vastanneen henkilön selvittäminen sekä turvallisen paluun edistäminen. Sääöksessä todetaan, ettei ihmiskaupanuhria saa auttaa vastoin hänen omaa tahtoaan, paitsi tilanteissa, joissa lastensuojelulaissa toisin säädetään.

On tärkeää muistaa, että vaikka auttamisjärjestelmä toimii vastaanottokeskuksen alaisuudessa ja on osa Maahanmuuttovirastoa, se tarjoaa apua kaikille kansallisuuksille. Tämä johtuu siitä, että aikaisemmin ihmiskaupan ajateltiin koskevan ulkomaan kansalaisia, mutta jo aivan alusta lähtien asiakkaana on ollut myös Suomen kansalaisia.<sup>181</sup>

Auttamisjärjestelmä on huomionnut myös lasten auttamisen toiminnassaan, koska lapset kuuluvat yhteen ihmiskaupan haavoittuvimmista ryhmistä. Lapsi on voinut joutua ihmiskaupan uhriksi tai hän voi olla ihmiskaupan uhrin alaikäinen lapsi ja kummassakin tapauksessa lapsi voi olla erityisen tuen tarpeessa.<sup>182</sup> Jos alaikäistä ollaan tarjoamassa auttamisjärjestelmään, tarvitaan huoltajan, edustajan tai edunvalvojan suostumus. Yli 15-vuotiaalta ja hänen rinnakkaista puhevaltaansa käyttävältä henkilöltä tarvitaan myös

---

<sup>180</sup> Ihmiskauppa, n.d. -b.

<sup>181</sup> Ihmiskauppa, n.d. -b.

<sup>182</sup> Ihmiskauppa, n.d. -a.

suostumus.<sup>183</sup> Alaikäisten auttamisessa on tärkeää huomioida eri auttajien yhteistyö, esimerkiksi lastensuojelun, hyvinvointialueen, poliisin ja auttamisjärjestelmän välillä. Auttamisen vastuut määräytyvät vastaanottolain 38 b §:n mukaisesti, niin että vastuu on kotikunnan hyvinvointialueella, jos kotikunta on olemassa ja muuten pääasiassa vastuu on vastaanottokeskuksilla. Vastaanottolain 38 e § koskee auttamisjärjestelmässä olevia lapsia. Säännöksen mukaan Joutsenon vastaanottokeskus tekee yhteistyötä lastensuojeluviranomaisten kanssa tukeakseen ihmiskaupan uhriksi joutunutta lasta sekä lasta, joka on uhrin mukana auttamisjärjestelmässä. Hyvinvointialueet voivat hakea korvausta ihmiskaupan uhriksi joutuneelle lapselle järjestetyistä palveluista.<sup>184</sup>

### 3.3 Pakkoavioliiton haasteet rikosprosesseissa

Toivosen tekemän selvityksen mukaan rikosprosesseissa pakkoavioliittotapauksia on ilmennyt vähän. Yhtenä syynä tähän voitaisiin pitää sitä, että avioliittoon pakottaminen tapahtuu yleensä luottamus- tai läheissuhteessa perheen tai suvun piirissä, ja on usein luonteeltaan yhteisöllinen teko. Moni uhri voi kokea kynnykseksi tehdä rikosilmoituksen omasta lähiomaisesta tai pelosta, että tämän myötä menettää koko perheen tai sukuyhteisön tai jonkun perheenjäsenen turvallisuus olisi sen jälkeen uhattuna. Kyseessä on myös muodoiltaan yhteisöllinen väkivalta, joka voi osaltaan olla yhteisön oikeutettuna pidettyä väkivaltaa.<sup>185</sup>

Selvityksessä on nostettu esiin, että pakottaminen voi olla hienovaraista ja ilmetä muuna kuin fyysisenä väkivaltana. Se voi kuitenkin johtaa voimakkaasti kontrolloituun elämään tai siihen, että henkilö joutuu luopumaan omista perustavanlaatuisista vapauksista tai oikeuksista. Tällaiset teot voivat jäädä rikoslain soveltamisalan ulkopuolelle, minkä vuoksi rikosprosessit ovat usein edenneet lähinnä tapauksissa, joihin on liittynyt fyysistä

---

<sup>183</sup> Nyström, 2026, s. 34.

<sup>184</sup> Ihmiskauppa, n.d. -a.

<sup>185</sup> Toivonen, 2017, 2.5 Pakkoavioliitot rikosprosessissa.

väkivaltaa.<sup>186</sup> Walklate ja Fitz-Gibbon ovat tuoneet esiin, että pakottava ja kontrolloiva-kin käyttäytyminen ilman fyysistä väkivaltaa voi aiheuttaa vakavia seurauksia naisille ja heidän lapsilleen. Myös tällainen pakottava hallinta olisi syytä saada kriminalisoitua ja sellainen väkivalta voi myöhemmin muuttua myös fyysiseksi väkivallaksi.<sup>187</sup> Pakkoavioliittoon liittyy myös vaikeus näyttökynnyksen täyttymisen osoittamisessa, koska usein kyseessä on sana vastaan sana -tilanne. Pakkoavioliittoihin kytkeytyy usein väkivallan jatkuvuus: avioliittoon pakottaminen on itsessään väkivallan muoto riippumatta sen toteutamisesta, ja myös avioliitosta kieltäytyminen voi altistaa väkivallan uhkalle tai sen toteutumiselle.<sup>188</sup> Naiset voivat myös itse olettaa, että avioliittoon pakottaminen edellyttää fyysistä väkivaltaa, minkä vuoksi he eivät välttämättä tunnista henkistä väkivaltaa tai kulttuurista painostusta väkivallan muodoksi ja näin tiedosta joutuneensa pakotetuksi avioliittoon<sup>189</sup>.

Toivosen tekemän selvityksen jälkeen Suomen rikoslain 25 luvun 3 §:ään on kuitenkin tullut muutos, joka astui voimaan 1.1.2025. Muutoksessa pakkoavioliitot on nyt nimenomaisesti mainittu säännöksessä. Tämän uudistuksen vaikutukset pakkoavioliittojen huomioimiseen rikosprosesseissa eivät kuitenkaan ole vielä selkeästi nähtävissä.

Skotlannissa toteutetussa tutkimuksessa on tarkasteltu pakkoavioliitosta selviytyneiden henkilöiden näkemyksiä pakkoavioliitosta. Tutkimukseen haastateltiin kahdeksan henkilöä, joiden mukaan rikosoikeudelliset keinot, kuten lainsäädännön kiristäminen, eivät ole ensisijainen ratkaisu. Keskeiseksi syyksi nousi voimakas lojaalisuus ja rakkaus omia vanhempia kohtaan, minkä vuoksi rikosoikeudellisiin toimiin ryhtyminen koettiin vaikeaksi. Lisäksi haastateltavat kuvasivat, kuinka perheet saattoivat eristää uhreja yhteisöstä. Tämä sosiaalinen eristäminen toimi merkittävänä esteenä oikeustoimien käynnistämiselle, sillä niiden pelättiin johtavan täydelliseen ulossulkemiseen yhteisöstä. Oikeudelli-

---

<sup>186</sup> Toivonen, 2017, 2.5 Pakkoavioliitot rikosprosessissa.

<sup>187</sup> Walklate ja Fitz-Gibbon, 2021, s. 3.

<sup>188</sup> Toivonen, 2017, 2.5 Pakkoavioliitot rikosprosessissa.

<sup>189</sup> Chantler ja Mc Carry, 2020, s. 94.

sen avun hakemista vaikeutti myös uhrien kokema syyllisyys, sillä osa heistä koki itse tehneensä jotakin väärää tilanteen synnyssä.<sup>190</sup>

Tutkimuksessa korostettiin, että tehokkaampana keinona pakkoavioliittojen ehkäisyssä pidettäisiin koulutuksen lisäämistä erityisesti yhteisöjen sisällä. Tiedon lisääminen auttaisi erottamaan toisistaan järjestetyn avioliiton ja pakkoavioliiton sekä ymmärtämään näiden keskeiset erot. Lisäksi keskusteluihin tulisi nostaa kunniaan liittyvä väkivalta, kunniamurhat sekä häpeän merkitys yhteisöissä, jotta ilmiöitä voitaisiin käsitellä avoimemmin ja ennaltaehkäistä tehokkaammin.<sup>191</sup>

### **3.4 Erilaisia toimijoita pakkoavioliittojen tunnistamiseen ja uhrien auttamiseen**

EASY-hankkeen (‘‘It is never easy to talk about this’’ – Increasing dialogue, awareness, and victim-centred support for victims of forced marriages) tarkoitus on ollut vuosina 2023–2025 lisätä tietoisuutta pakkoavioliitoista. Sopus-työ on osa tätä ennaltaehkäisevää hanketta, ja sen tarkoituksena on ollut lisätä tietoa pakkoavioliitoista ja erilaisista mahdollisuuksista saada apua<sup>192</sup>. Helsingin poliisissa perustettiin kesällä 2022 kunniaan liittyvää väkivaltaa ennaltaehkäisevä pilottiryhmä, joka huomioitiin EASY-projektin parhaana käytäntönä, mutta tämä kuitenkin lopetettiin organisaatiouudistuksessa vuoden 2024 lopussa. Tämä yksikkö kehitti yhdessä SOPU-työn kanssa lomakkeen, jota voidaan käyttää kunniaaväkivallan uhrien haastattelemiseen.<sup>193</sup>

Sopus-työ tarjoaa erilaisia materiaaleja kunniaan liittyvän väkivallan parissa työskenteleville ammattilaisille<sup>194</sup>. Pakkoavioliiton uhrien tukemiseen löytyy esimerkiksi HEUNI:n

---

<sup>190</sup> Chantler ja McCarry, 2020, s. 101–102.

<sup>191</sup> Chantler ja McCarry, 2020, s. 102–103.

<sup>192</sup> HEUNI, n.d.

<sup>193</sup> Jokinen ja muut, 2025, s. 47.

<sup>194</sup> Sopus, n.d.

laatima työkalupakki, jossa käsitellään pakkoavioliittoja ilmiönä, niiden tunnistamista sekä avun piiriin hakeutumista. Työkalupakkiin on koottu myös tietoa eri tukimuodoista ja palveluista.<sup>195</sup> Nuorten Exit on puolestaan koonnut materiaalipankin, joka on suunnattu nuorille itselleen, ammattilaisille sekä nuoren vanhemmille ja läheisille. Materiaalit käsittelevät erityisesti seksuaaliväkivaltaa ja siihen liittyviä kysymyksiä sekä tarjoavat tietoa tuen ja avun saamisesta.<sup>196</sup> Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL on vuonna 2025 koonnut tietopaketin pakkoavioliittojen tunnistamisesta ja niihin puuttumisesta. Oppaassa on avattu lyhyesti pakkoavioliittoja ja niiden tunnuspiirteitä. Opas antaa toimintaohjeet tilanteisiin, joissa herää epäily pakkoavioliitosta, sekä siihen, miten tätä koskevan keskustelun voi aloittaa. Oppaassa myös painotetaan viranomaisten ilmoitusvelvollisuudesta.<sup>197</sup>

Seri-tukikeskuksia on ympäri Suomen, ja ne toimivat seksuaaliväkivaltaa kokeneiden tukiyksikkönä yli 16-vuotiaille sukupuolesta riippumatta. Tukikeskuksien perustamisesta on säädetty Istanbulin sopimuksessa. Tukikeskuksien on tarkoitus toimia matalan kynnyksen yksikköinä, joihin voi tulla ilman rikosilmoituksen tekemistä. Keskukset tarjoavat oikeuslääketieteellistä tutkimusta, lääketieteellistä hoitoa, traumatukea, psykologista neuvontaa ja terapiaa.<sup>198</sup> Setlementti Tampereella tarjoaa erikseen Didar-työtä, joka on väkivaltatyötä sellaisille, jotka voivat kohdata kunniaan liittyviä haitallisia perinteitä. Palvelut ovat asiakkaille maksuttomia. Didar-hanke alkoi vuonna 2013, ja se sai pysyvän STEA-rahoituksen vuonna 2017. Hanke tarjoaa niin ennaltaehkäisevää työtä yhteisöjen parissa, mutta myös yksilö- ja perhetyötä.<sup>199</sup> Sen lisäksi sillä on säännöllisiä keskustelu- tai toiminnallisia ryhmiä<sup>200</sup>.

Irakin Naisten Yhdistys (INY) edistää maahan muuttaneiden naisten asemaa perheessä ja yhteiskunnassa. Yhdistyksen toiminta kohdistuu erityisesti naisten koulutuksen ja työ-

---

<sup>195</sup> Jokinen & Pekkarinen, 2024.

<sup>196</sup> Nuorten exit, n.d.

<sup>197</sup> Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2025a.

<sup>198</sup> Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2025b.

<sup>199</sup> Setlementti Tampere, 2023.

<sup>200</sup> Setlementti Tampere, n.d.

listymisen edistämiseen sekä väkivaltaa kokeneiden naisten tukemiseen.<sup>201</sup> INY:lla on AK-KAD-hanke, joka on STEA-rahoitteinen monivuotinen hanke, jonka tavoitteena on edistää maahan muuttaneiden naisten, miesten ja perheiden hyvinvointia vahvistamalla tietoisuutta tasa-arvosta ja naisten oikeuksista sekä tukemalla palvelujärjestelmään kiinnittymistä. Hanke pohjautuu INY:n aiempiin oikeusministeriön rahoittamiin hankkeisiin ja toteutuu laajassa järjestö- ja viranomaisyhteistyössä.<sup>202</sup>

Rikosuhripäivystys koordinoi ihmiskaupan vastaista verkostoa eli IKV-verkostoa. Tämän verkoston tarkoituksena on ihmiskaupan vastainen toiminta, ihmiskauppauhrien auttaminen ja tehostaa rakenteita, joiden avulla voidaan parantaa ihmiskaupan vastaista toimintaa ja uhrien auttamista parantaa. Verkosto jakaa ja tuottaa näistä tietoa, mutta parantaa myös osaamista eri verkostojen välillä. Verkoston periaatteet on moni kolmannen sektorin toimija allekirjoittanut. HEUNI sekä kansainvälinen siirtolaisjärjestö IOM, ovat myös mukana verkoston toiminnassa.<sup>203</sup>

Pakkoavioliittouhrien auttaminen niin ennaltaehkäisevästi, kuin uhriksi joutumisen jälkeenkin on hankaloitunut vuosien aikana, koska järjestöavustuksia pienennetään koko ajan. Monet toimijoista ovat toimineet STEA-avustuksilla, joiden myöntämistä on vähennetty ja jatkoavustuksiin on jo vuonna 2025 kohdistunut 18–21 miljoonan euron leikkaus. Kokonaismäärä avustuksissa on laskenut 79,5 miljoonaa euroa.<sup>204</sup> Hallituksen kehysriihen päätökset keväällä 2026 ovat tuomassa lisää leikkauksia sosiaali- ja terveysjärjestöjen STEA-avustuksista. Kehysriihen jälkeen valtionavustuksia päätettiin alentaa pysyvästi 50 miljoonalla eurolla ja STEA-rahoituksista 25 miljoonaa siirtyy hyvinvointialueiden jaettavaksi avustukseksi.<sup>205</sup> Sosiaali- ja terveysjärjestöjen rahastojen leikkaukset aiheuttavat sen, että ennaltaehkäisevä työ ja matalan kynnyksen tuet heikkenevät. Mikä näkyy varmasti myös pakkoavioliittojen uhrien auttamisessa. Setlementti Tampere, jolla on Di-

---

<sup>201</sup> INY ry, 2025b.

<sup>202</sup> INY ry, 2025a.

<sup>203</sup> Rikosuhripäivystys, n.d.

<sup>204</sup> Valtioneuvosto, 2024.

<sup>205</sup> Valtioneuvosto, 2026.

dar-hanke, on esittänyt huolen siitä, että jos leikkaukset jatkuvat, niin pystyvätkö he enää jatkamaan toimintaa<sup>206</sup>.

---

<sup>206</sup> Setlementti Tampere, 2026.

## 4 Johtopäätökset

Tässä tutkielmassa tarkasteltiin lapsiavioliittoja pakkoavioliittojen muotona Suomessa. Tarkoituksena oli selvittää, miten pakkoavioliittoihin on puututtu Suomen lainsäädännössä sekä millaisia keinoja avioliittolain muutokset, avioliiton mitätöinti ja kriminaalisointi tarjoavat niiden ehkäisemiseksi. Lisäksi toisena tutkimuskysymyksenä oli miten pakkoavioliittojen lapsiuhrien suojele sekä viranomaisien velvoitteet toteuttavat lapsen edun periaatetta.

Tutkielman perusteella voidaan todeta, että pakkoavioliittoihin on puututtu Suomessa useilla rinnakkaisilla sääntelykeinoilla. Avioliittolain 4 §:n 2 momentin kumoaminen on vahvistanut alaikäisten suojele kieltämällä alaikäisten avioliitot kokonaisuudessaan. Muutos heijastaa käsitystä siitä, ettei alaikäinen kykene tekemään avioliiton kaltaista merkittävää oikeudellista päätöstä, ja se on linjassa kansainvälisten velvoitteiden sekä YK:n lapsiavioliittojen poistamiseen tähtäävien tavoitteiden kanssa.

Ulkomailla solmittujen avioliittojen tunnustamiseen liittyvä sääntely osoittautui kuitenkin ongelmallisemmaksi. Vaikka *ordre public* -periaatteen soveltaminen mahdollistaa alaikäisten avioliittojen tunnustamatta jättämisen, ei tämä ratkaisu kaikissa tilanteissa edistä lapsen etua. Tunnustamatta jättäminen voi heikentää erityisesti haavoittuvassa asemassa olevan puolison ja lasten oikeudellista asemaa esimerkiksi elatuksen ja muiden oikeuksien osalta. Lisäksi ulkomaalaislain vuoden 2025 muutos, jolla pyritään ehkäisemään pakkoavioliittoja oleskelulupasääntelyn kautta, ei kaikilta osin tavoita ilmiön monimuotoisuutta, erityisesti tilanteissa, joissa pakkoavioliiton kohteena oleva henkilö on Suomen kansalainen ja näin ollen pystyy hakemaan perheen yhdistämistä.

Eurooppalainen vertailu osoittaa, että valtioiden välillä on merkittäviä eroja siinä, miten alaikäisten avioliittoihin suhtaudutaan. Erot tiukan kategorisen kiellon ja tapauskohtaisen harkinnan välillä korostavat sitä, että lapsen edun toteuttaminen ja oikeudellinen suojele eivät ole yksiselitteisiä kysymyksiä, vaan edellyttävät jatkuvaa punnintaa eri oikeudellisten arvojen välillä.

Pakkoavioliittoihin on puututtu myös säätämällä avioliiton kumoamisesta avioliittolain 27 a §:ssä sekä rikosoikeudellisesti liittämällä pakkoavioliitot osaksi ihmiskauppaa koskevaa sääntelyä rikoslain muutoksella vuonna 2025. Nämä uudistukset vahvistavat sekä uhrien oikeussuojaa että rikosoikeudellista puuttumista ilmiöön. Rikoslainmuutos on kuitenkin vielä varsin tuore, minkä vuoksi selkeää tietoa ei vielä ole toimiiko pakkoavioliiton kriminalisointi osana ihmiskauppa pykälää. Tähän liittyen olisikin mielenkiintoista jatko-tutkimuksessa tutkia sääntelyn toimivuutta käytännössä. Ihmisoikeusliiton mukaan pakkoavioliittoja ei kuitenkaan tulisi automaattisesti pitää ihmiskauppana vaan ilmiönä, joka voi täyttää ihmiskaupan tunnusmerkistön<sup>207</sup>. Tästä näkökulmasta olisi erityisen tärkeää selvittää, kuinka tehokkaasti voimassa olevia rikosoikeudellisia säännöksiä sovelletaan käytännössä sekä tunnistetaanko pakkoavioliittotilanteet riittävällä tavalla esitutkin-nassa ja tuomioistuinkäsittelyssä. Pakkoavioliittojen kriminalisointia on tutkittu jo aikai-semmin, mutta nämä tutkimukset painottuvat aikaan ennen rikoslain muutosta, joten niissä on pohdittu aihetta siitä näkökulmasta, kuinka pakkoavioliitot tulisi kriminali-soida<sup>208</sup>.

Kokonaisuutena voidaan todeta, että vaikka Suomen lainsäädäntö on kehittynyt merkit-tävästi pakkoavioliittojen torjumiseksi, sääntelyyn liittyy edelleen jännitteitä erityisesti lapsen edun ja oikeussuojan näkökulmasta. Ulkomailla solmittujen avioliittojen tunnus-tamiseen liittyvä sääntely edellyttää tasapainoilua suojelutavoitteiden ja yksilön oikeuk-sien välillä, eikä ratkaisua voida kaikissa tilanteissa pitää lapsen edun kannalta ongelmatoimana. Näin ollen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen voidaan vastata, että Suomen oikeusjärjestelmä tarjoaa useita rinnakkaisia keinoja puuttua pakkoavioliittoihin, mutta sääntelyratkaisujen soveltamiseen liittyy edelleen tulkinnallisia ja käytännöllisiä haas-teita.

---

<sup>207</sup> Ihmisoikeusliitto, 2022.

<sup>208</sup> Rein, J. (2022) Avioliittoon pakottamisen rangaistavuus Suomessa: Pakkoavioliiton erilliskriminalisoinnin mahdollisuudet ja rajat. (pro gradu -tutkielma). Helda.; Mäkelä, P. (2020). Avioliittoon pakottamisen krimi-nalisointi Suomessa. (pro gradu -tutkielma). Osuva.; Nieminen, S. (2023). Ihmisarvoa loukkaaviin olosuh-teisiin saattaminen ihmiskaupan tarkoituksena: Tarkastelussa pakkoavioliitto ilmiönä ja sen rangaistavuus ihmiskauppana. (pro gradu -tutkielma). Kandidaatintutkielman on Sara Ylimäki tehnyt rikoslainmuutoksen jälkeen, jossa tutkinut juuri rikoslain muutosta: Ylimäki, S. (2025). Pakkoavioliittojen kriminalisoinnin kat-tavuus ihmiskaupparikoksen uutena tarkoituksperänä. (ON-työ). UTUPub.

Kolmannessa pääluvussa vastattiin toiseen tutkimuskysymykseen eli siihen, miten pakkoavioliittojen lapsiuhrien auttamisjärjestelmää ja viranomaisvelvoitteita koskeva sääntely turvaa lapsen edun ja suojelun Suomessa. Voidaan todeta, että sääntely turvaa lapsen edun periaatteellisella tasolla melko vahvasti, mutta käytännössä suojelu ei toteudu täysimääräisesti. Sääntelyn arvioinnissa keskeiseksi näkökulmaksi nousee myös oikeusturvan tosiasiallinen saatavuus (access to justice). Vaikka lainsäädäntö turvaa muodollisesti oikeuden suojeluun ja oikeussuojakeinoihin, pakkoavioliittojen lapsiuhrien mahdollisuudet käyttää näitä oikeuksia ovat käytännössä rajalliset. Erityisesti alaikäisten kohdalla oikeusturvan toteutuminen edellyttää viranomaisaloitteisuutta, lapsiystävällisiä menettelyjä sekä toimivaa auttamisjärjestelmää.

Tutkimustulokset osoittavat, että pakkoavioliitot ilmiönä ovat edelleen osin vieraita viranomaisille. Tiedon ja koulutuksen puutteet heikentävät kykyä tunnistaa tilanteita ja puuttua niihin oikea-aikaisesti. Myös viranomaisten ja eri auttajatahojen välinen yhteistyö sekä vastuunjako näyttäytyvät paikoin puutteellisina, mikä voi johtaa siihen, ettei lapsen etu toteudu kokonaisvaltaisesti.

Lapsen edun huomioiminen on viime vuosina vahvistunut, ja lasten kuulemisen merkitys kasvanut. Kuuleminen on usein edellytys sille, että pakkoavioliittotilanteet ylipäättään tunnistetaan ja että lapsen oma näkemys voidaan ottaa huomioon hänen etuaan arvioitaessa. Tästä huolimatta tutkimus osoittaa, että lasten kuuleminen ei aina toteudu asianmukaisesti, kuten ratkaisusta KHO 2021:187 ilmenee<sup>209</sup>. Lapsen erityisaseman huomioiminen edellyttää siten edelleen kehittämistä. Mikäli lapsi ei tule asianmukaisesti kuulluksi tai hänellä ei ole tosiasiallista mahdollisuutta tuoda tilannettaan esiin, jäävät myös oikeussuojakeinot helposti saavuttamattomiksi.

Lisäksi tutkimus korostaa palvelujärjestelmän merkitystä lapsen suojelun toteutumisessa. Matalan kynnyksen palvelut ovat keskeisiä pakkoavioliittojen ehkäisyssä ja uhrien auttamisessa, mutta niiden saatavuus ei ole yhdenvertaista. Riittämätön resurssointi

---

<sup>209</sup> KHO 2021:187.

sekä sosiaali- ja terveysjärjestöihin kohdistuvat rahoitusleikkaukset voivat edelleen heikentää palveluiden saavutettavuutta ja siten uhrien mahdollisuuksia saada apua.

Keskeiseksi kehittämistarpeeksi nousee tiedon lisääminen sekä viranomaisille että laajemmin yhteiskunnassa. Erityisen tärkeää on lisätä myös tyttöjen ja nuorten tietoisuutta omista oikeuksistaan sekä vahvistaa turvallisia ja luottamuksellisia avunhakukanavia. Tutkimuksen perusteella voidaan myös todeta, että maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden osaamista olisi mahdollista hyödyntää nykyistä enemmän ilmiön tunnistamisessa ja ehkäisyssä.

Kokonaisuutena pakkoavioliitot näyttäytyvät moniulotteisena ilmiönä, jonka torjuminen ei ole mahdollista pelkästään oikeudellisen sääntelyn keinoin. Skotlannissa tehdyn tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että rikosoikeudellinen sääntely on tärkeä, mutta riittämätön keino tilanteissa, joissa uhrit kokevat lojaalisuutta perhettään kohtaan tai pelkäävät yhteisöstä eristämistä<sup>210</sup>. Näin ollen ilmiön ehkäisy edellyttää oikeudellisten keinojen lisäksi sosiaalisia ja kulttuurisia toimenpiteitä, kuten koulutusta ja yhteisöjen sisäistä keskustelua. Muutoksen tulisi osin tapahtua yhteisöjen sisältä, jotta ilmiön normalisoituminen voidaan purkaa ja yksilöiden oikeudet turvata tehokkaammin.

Jatkotutkimusaiheena olisikin mielenkiintoista tarkastella uhrien näkökulmaa, kuten esimerkiksi Skotlannissa tehdyissä tutkimuksissa on jo tehty<sup>211</sup>. Tarkastelun keskiössä olisivat pakkoavioliiton riskissä olevien ja sen kokeneiden henkilöiden kohtaamat avunhaun esteet sekä palvelujärjestelmän kyky vastata heidän tarpeisiinsa. Erityistä huomiota tulee kiinnittää haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin, kuten maahanmuuttajataustaisiin tyttöihin ja naisiin. Empiiriset tutkimusmenetelmät, kuten haastattelut ja kyselyt, mahdollistaisivat paitsi ilmiön ja siihen liittyvien haasteiden syvällisemmän tarkastelun, myös konkreettisen tiedon tuottamisen siitä, millaisia tukimuotoja riskiryhmään kuuluvat henkilöt pitävät tarkoituksenmukaisina. Tässä tutkimuksessa ei myöskään noussut

---

<sup>210</sup> Chantler ja McCarry, 2020.

<sup>211</sup> Chantler ja McCarry, 2020.

esiin, kuinka tietoisuutta pakkoavioliitoista voitaisiin lisätä pojille ja miehille ja sitä kautta saada mahdollisesti pakkoavioliittoja vähennettyä. Tämä olisi mielenkiintoinen näkökulma tutkimukseen lisättäväksi.

## Lähteet

- Al Husaini, S. (2023). *Huono tyttö*. Like.
- Arnold, S. (2025a). Early Marriage in Germany: Law and Politics of Cultural Demarcation. Teoksessa S. Arnold & B. Heiderhoff (toim.), *Children in Migration and International Family Law: The Child's Best Interests Principle at the Interface of Migration Law and Family Law* (s. 161–182). Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-71598-3>
- Arnold, S. (2025b). Early Marriage: A European Perspective. Teoksessa S. Arnold & B. Heiderhoff (toim.), *Children in Migration and International Family Law: The Child's Best Interests Principle at the Interface of Migration Law and Family Law* (s. 199–204). Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-71598-3>
- Bararafi, J., Zakaria, A., Fekry Moussa, A. & Abdullatif, A. (2026). The child's right to be heard during administrative and judicial proceedings: an analytical study of international and comparative law. *Access to Justice in Eastern Europe*, 9(1), 84–115. <https://doi.org/10.33327/AJEE-18-9.1-a000172>
- Barcons Campmajó, M. (2020). Forced Marriages in Europe: A Form of Gender Based Violence and Violation of Human Rights. *The Age of Human Rights Journal*, 14, 1–18. <https://doi.org/10.17561/tahrj.v14.5474>
- Barnahus. (n.d.). *Barnahus – Lapsiin kohdistuvien väkivaltaepäilyjen tutkinta, tuki ja turva*. Noudettu 13.4.2026 osoitteesta <https://barnahus.fi/>
- Bogdan, M. (2019). Some critical comments on the new Swedish rules on non-recognition of foreign child marriages. *Journal of Private International Law*, 15:2, 247–256. <https://doi.org/10.1080/17441048.2019.1645972>
- Chantler, K. & McCarry, M. (2020). Forced marriage, coercive control, and conducive contexts: the experiences of women in Scotland. *Violence Against Women*, 26(1), 89–109. <https://doi.org/10.1177/1077801219830234>
- Euroopan ihmisoikeustuomioistuin. (2015). *Käsikirja Euroopan lapsen oikeuksia koskevista oikeudesta*. Noudettu 13.4.2026 osoitteesta [https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Handbook\\_rights\\_child\\_FIN](https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Handbook_rights_child_FIN)

- European Institute for Gender Equality. (n.d.). *Child marriage*. Noudettu 19.2.2026 osoitteesta [https://eige.europa.eu/taxonomy/term/1172?language\\_content\\_entity=en](https://eige.europa.eu/taxonomy/term/1172?language_content_entity=en)
- European Union Agency for Fundamental Rights & European Court of Human Rights. (2015). *Käsikirja Euroopan lasten oikeuksia koskevasta lainsäädännöstä*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Noudettu 19.2.2026 osoitteesta [https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra\\_uploads/fra-ecthr-2015-handbook-european-law-rights-of-the-child\\_fi.pdf](https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-ecthr-2015-handbook-european-law-rights-of-the-child_fi.pdf)
- General Assembly. (2024, 9. elokuuta). *Issue of child, early and forced marriage*. Report of the Secretary-General. <https://digitallibrary.un.org/record/3883396?v=pdf>
- Grandell. (2021). *Pakottamalla solmitun avioliiton kumoaminen ja ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustaminen: Lausuntotiivistelmä*. Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2021:7. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-892-9>
- Hakalehto, S. (2025). *Lapsioikeuden perusteet*. Alma Insights.
- Hansen, S., Sams, A., Jäppinen, M. & Latvala, J. (2016). *Kunniakäsitykset ja väkivalta – selvitys kunniaan liittyvästä väkivallasta ja siihen puuttumisesta Suomessa*. Noudettu 23.10.2024 osoitteesta [https://ihmisoikeusliitto.fi/wp-content/uploads/2016/06/Kunniak%C3%A4sitykset-ja-v%C3%A4kivalta\\_B5\\_netti-002.pdf](https://ihmisoikeusliitto.fi/wp-content/uploads/2016/06/Kunniak%C3%A4sitykset-ja-v%C3%A4kivalta_B5_netti-002.pdf)
- Helin, M. (2020). *Suomen kansainvälinen perhe- ja perintöoikeus*. Alma Talent Oy.
- Hirvonen, A. (2011). *Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan*. Helsinki: Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17.
- Home Office. (2025, 3. heinäkuuta). *Forced Marriage Unit statistics 2024*. Noudettu 20.12.2025 osoitteesta <https://www.gov.uk/government/statistics/forced-marriage-unit-statistics-2024/forced-marriage-unit-statistics-2024#age-of-victims>
- Husa, J. (2004). Valtiosääntöoikeustiede 2000-luvun alussa- mihin tästä? *Lakimies* 6/2004, 1089–1096.
- Husa, J. & Pohjolainen, T. (2015). *Julkisen vallan oikeudelliset perusteet: Johdatus julkisoikeuteen*. Alma Insights.

- Hong, T. (2019). *Kunniaan liittyvän väkivallan uhrin oikeudellinen asema* [väitöskirja, Turun yliopisto]. UTUpub. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-7917-2>
- Häkkinen, A. (2020, 24. syyskuuta). Järjestetty avioliitto – monta tapaa avioitua. *Migration Muuttoliike*, 46(3), 10–12. Noudettu 25.3.2026 osoitteesta <https://siirtolaisuus-migration.journal.fi/article/view/98346>
- Ihmiskauppa. (n.d. -a). *Alaikäisten ihmiskaupan uhrien ja ihmiskaupan uhrien lasten auttaminen*. Noudettu 9.4.2026 osoitteesta <https://ihmiskauppa.fi/auttamisjarjestelma/alaikaisten-uhrien-ja-ihmiskaupan-uhrien-lasten-auttaminen/>
- Ihmiskauppa. (n.d. -b). *Tietoa ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmästä*. Noudettu 9.5.2026 osoitteesta <https://ihmiskauppa.fi/auttamisjarjestelma/tietoa-ihmiskaupan-uhrien-auttamisjarjestelmasta/>
- Ihmisoikeusliitto. (2022, 19. tammikuuta). *Lausunto avioliittoon pakottamisen rangaistavuudesta*. Noudettu 13.10.2025 osoitteesta <https://ihmisoikeusliitto.fi/lausunto-avioliittoon-pakottamisen-rangaistavuudesta/>
- ILO. (2022). *Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage*. Noudettu 15.10.2025 osoitteesta [https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@ed\\_norm/@ipec/documents/publication/wcms\\_854733.pdf](https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@ipec/documents/publication/wcms_854733.pdf)
- ILO. (2025). *Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage*. Noudettu 20.10.2025 osoitteesta <https://www.ilo.org/sites/default/files/2025-10/2022%20Global%20Estimates%20of%20Modern%20Slavery%20-%20Methodology%20Report.pdf>
- INY ry. (2025a). *AKKAD-hanke*. Noudettu 18.4.2026 osoitteesta <https://www.iny.fi/toiminta/akkad-hanke>
- INY ry. (2025b). *Meistä*. Noudettu 18.4.2026 osoitteesta <https://www.iny.fi/>
- Jokinen, A. & Pekkarinen, A. (2024). *Pitkä polku. Työkalupakki pakkoavioliittojen uhrien tukemiseen*. Noudettu 9.4.2026 osoitteesta [https://heuni.fi/documents/47074104/0/HEUNI\\_EASY\\_Ty%C3%B6kalupakki\\_Suomi.pdf/d9e9fb38-68a6-36ae-bc52-eaaf422a85a0/HEUNI\\_EASY\\_Ty%C3%B6kalupakki\\_Suomi.pdf?t=1728474863472](https://heuni.fi/documents/47074104/0/HEUNI_EASY_Ty%C3%B6kalupakki_Suomi.pdf/d9e9fb38-68a6-36ae-bc52-eaaf422a85a0/HEUNI_EASY_Ty%C3%B6kalupakki_Suomi.pdf?t=1728474863472)

- Jokinen, A., Pekkarinen, A. & Rantanen, J. (2025). *"Tämä ei ole helppoa" – Tuen tehostaminen pakkoavioliiton uhreille. EASY-projektin parhaiden käytäntöjen opas.* <https://heuni.fi/documents/47074104/0/HEUNI+-+EASY-projektin+parhaiden+k%C3%A4yt%C3%A4nt%C3%B6jen+opas+2025.pdf/1743610a-79bd-f6a8-56c2-1869a74f7466?t=1738594512773>
- Kempainen, O. & Määttä, L. (2020). *Pakkoavioliiton mitätöintiin ja ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamiseen liittyvät sääntelytarpeet. Lausunto tiivistelmä arviomuistiosta.* <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-855-4>
- Kervinen, E. & Ollus, N. (2019). *Lapsiin ja nuoriin kohdistuva ihmiskauppa Suomessa.* Heuni. Noudettu 12.2.2026 osoitteesta [https://heuni.fi/documents/47074104/0/HEUNI\\_Report\\_89\\_Lapsiin\\_ja\\_nuoriin\\_kohdistuva\\_ihmiskauppa\\_Suomessa\\_2019+\(2\).pdf/991a322d-4ee6-1e19-61b5-c697596b58a8/HEUNI\\_Report\\_89\\_Lapsiin\\_ja\\_nuoriin\\_kohdistuva\\_ihmiskauppa\\_Suomessa\\_2019+\(2\).pdf?t=1608198470390](https://heuni.fi/documents/47074104/0/HEUNI_Report_89_Lapsiin_ja_nuoriin_kohdistuva_ihmiskauppa_Suomessa_2019+(2).pdf/991a322d-4ee6-1e19-61b5-c697596b58a8/HEUNI_Report_89_Lapsiin_ja_nuoriin_kohdistuva_ihmiskauppa_Suomessa_2019+(2).pdf?t=1608198470390)
- Kolehmainen, A. (2016). Tutkimusongelma ja metodi lainopillisessa työssä. Teoksessa T. Miettinen (toim.), *Oikeustieteellinen opinnäytetyö – Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta* (s. 105–131). Edilex.
- Lapsiasiavaltuutettu. (2018, 7. syyskuuta). *Lapsiasiavaltuutetun lausunto alaikäisavioliittojen sääntelytarvetta koskevasta arviomuistiosta.* Noudettu 4.3.2026 osoitteesta [https://lapsiasia.fi/documents/25250457/37291630/LAPS\\_lausunto\\_alaikaisavioliittojen\\_saantelytarve\\_arviomuistoo\\_07092018.pdf/8c09da11-d487-308a-a058-db952ae8f6d7/LAPS\\_lausunto\\_alaikaisavioliittojen\\_saantelytarve\\_arviomuistoo\\_07092018.pdf?t=1536315257000](https://lapsiasia.fi/documents/25250457/37291630/LAPS_lausunto_alaikaisavioliittojen_saantelytarve_arviomuistoo_07092018.pdf/8c09da11-d487-308a-a058-db952ae8f6d7/LAPS_lausunto_alaikaisavioliittojen_saantelytarve_arviomuistoo_07092018.pdf?t=1536315257000)
- Lastensuojelun keskusliitto. (2018, 20. marraskuuta). *Lastensuojelun Keskusliiton lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi avioliittolain 4 ja 109 §:n sekä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta.* Noudettu 4.3.2026 osoitteesta <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMeta-tieto/Documents/EDK-2019-AK-241945.pdf>
- Maahanmuuttovirasto. (2018, 19. marraskuuta). *HE 211/2018 VP hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi avioliittolain 4 ja 109 §:n sekä lapsen huollosta ja tapaamisoikeu-*

*desta annetun lain 3 §:n muuttamisesta sekä LA 8/2015 VP lakialoite laiksi avioliittolain 4 §:n 2 momentin kumoamisesta. Maahanmuuttoviraston lausunto.*

Noudettu 2.3.2026 osoitteesta <https://www.eduskunta.fi/fi/asiat-ja-aanestykset/valtiopaivaasiat/asiakirjat/edktunnus/EDK-2018-AK-224400/pdf>

Maahanmuuttovirasto. (2025a). *Ihmiskaupan vuosikatsaus 2024*. Noudettu 13.10.2025 osoitteesta <https://ihmiskauppa.fi/wp-content/uploads/2025/03/Vuosikatsaus2024.pdf>

Maahanmuuttovirasto. (2025b, 16. kesäkuuta). *Perheenyhdistämiseen muutoksia ja uusia edellytyksiä*. Noudettu 26.4.2026 osoitteesta <https://www.sttinfo.fi/tiedote/71259952/perheenyhdistamiseen-muutoksia-ja-uusia-edellytyksia?lang=fi>

Melcher, M. (2025). Early Marriages in Austria: Private International Law and Ordre Public Assessment. Teoksessa S. Arnold & B. Heiderhoff (toim.), *Children in Migration and International Family Law: The Child's Best Interests Principle at the Interface of Migration Law and Family Law* (s. 183–198). Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-71598-3>

Mikkola, T. (2016). *Vieraan valtion oikeuden soveltamisen torjuminen ja ordre public*. Edilux 2016/12.

Mäenpää, O. (2011). *Eurooppalainen hallinto-oikeus*. Alma Talent Oy.

Mäenpää, O. (2025). *Oikeudenkäynti hallintoasioissa*. Alma Insights.

Mäkipää, L. (2021, 17. Marraskuuta). *Arviomuistio avioliittoon pakottamisen rangaistavuudesta*. Oikeusministeriön julkaisuja 2021:29. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-820-2>

Mäkipää, L., Helenius, D., Hietanen, A., Hong, T., Koivuniemi, L., Latvala, J., Pakarinen, M., Sibelius, H., Viuhko, M. & Yli-Hemminki, E. (2024, 12. maaliskuuta). *Avioliittoon pakottamisen rangaistavuuden selkeyttäminen*. Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2024:7. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-819-8>

Määttänen, L. (2018). *Alaikäisavioliittojen sääntelytarve: Arviomuistio*. Oikeusministeriön julkaisuja 21/2018. Oikeusministeriö. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-697-0>

- Nyström, M. (2026). *Vakauta ja arvioi – työkaluja ihmiskaupan uhrien auttamiseksi*. Noudettu 2.6.2026 osoitteesta [https://ihmiskauppa.fi/wp-content/uploads/2026/04/Vakauta-ja-arvioi\\_tyokaluja-ihmiskaupan-uhrien-auttamiseksi.pdf](https://ihmiskauppa.fi/wp-content/uploads/2026/04/Vakauta-ja-arvioi_tyokaluja-ihmiskaupan-uhrien-auttamiseksi.pdf)
- Pihlaja, S. (2024). *Parhaat käytännöt lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan torjumiseksi sekä uhrien tunnistamiseksi ja auttamiseksi. Selvitys Itämeren alueen maista*. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2024:8. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-831-0>
- Pihlaja, S. & Piipponen, J. (2023). *Selvitys Rikosuhripäivystyksen asiakkuudessa olevien seksuaaliväkivaltaa kokeneiden ihmiskaupan uhrien tapauksista ja tilanteista*. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2023:23: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-771-9>
- Rikosuhripäivystys. (n.d.). *Ihmiskaupan vastainen verkosto (IKV-verkosto)*. Noudettu 8.6.2026 osoitteesta <https://www.riku.fi/rikosuhripaivystys/verkostot/ihmiskaupan-vastainen-verkosto/>
- Salovaara, V., Hongisto, P., Kalland, M. & Puumalainen, J. (2024). *Lasten kuulemisen käsikirja – lähtökohtia lapsilähtöisyys ja paikkaperustaisuus*. Itlan oppaat ja käsikirjat 2024:1. [https://itla.fi/wp-content/uploads/2024/02/Itla\\_Lasten-kuulemisen-kasikirja.pdf](https://itla.fi/wp-content/uploads/2024/02/Itla_Lasten-kuulemisen-kasikirja.pdf)
- Save the Children International. (2024). *Global girlhood report 2024. Fragile futures. Girls' rights, child marriage and fragility*. Noudettu 12.2.2026 osoitteesta [https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/STC\\_Global\\_girlhood\\_report\\_2024-4th-pp.pdf](https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/STC_Global_girlhood_report_2024-4th-pp.pdf)
- Setlementti Tampere. (2023, 23. lokakuuta). *Didar- tasavertaisia kohtaamisia kymmenen vuoden ajan*. Noudettu 18.4.2026 osoitteesta <https://thl.fi/aiheet/vakivalta/apua-ja-palveluja/seri-tukikeskus-seksuaalivakivallan-uhreille>
- Setlementti Tampere. (2026, 28. huhtikuuta). *STEA-leikkaukset uhkaavat järjestöjen elintärkeää työtä*. Noudettu 2.6.2026 osoitteesta <https://setlementtitampere.fi/stea-leikkaukset-uhkaavat-jarjestojen-elintarkeaa-tyota/>

- Setlementti Tampere. (n.d.). *Ryhmät*. Noudettu 18.4.2026 osoitteesta <https://setlementtitampere.fi/palvelut/vakivalta/tyo/didar/didar-ryhmat/>
- Sopu. (n.d.). *Materiaalipankki*. Noudettu 5.4.2026 osoitteesta <https://soputla.fi/materiaalipankki-2/>
- Stolzmann, J. (2025, 11. toukokuuta). *13-vuotias naitettiin salakuljettajalle*. Yle. Noudettu 28.10.2025 osoitteesta <https://yle.fi/a/74-20157887>
- Tapani, J., Tolvanen, M. & Hyttinen, T. (2019). *Rikosoikeuden yleinen osa. Vastuuoppi*. Alma Talent.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2026, 25. maaliskuuta). *Barnaus-hanke*. Noudettu 13.4.2026 osoitteesta <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/barnaus-hanke>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2025a). *Pakkoavioliiton tunnistaminen ja siihen puuttuminen*. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20251112107393>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2025b). *Seri-tukikeskus seksuaaliväkivallan uhreille*. Noudettu 18.4.2026 osoitteesta <https://thl.fi/aiheet/vakivalta/apua-ja-palveluja/seri-tukikeskus-seksuaalivakivallan-uhreille>
- Toivonen, V.-M. (2017, 18. lokakuuta). *Pakkoavioliittojen esiintyminen ja ilmitulo Suomessa*. Helsingin yliopisto: <http://hdl.handle.net/10138/231641>
- Unicef. (2024). *In Focus: Access to justice for children. Helping children and families hold those who violate their rights to account*. Noudettu 29.5.2026 osoitteesta <https://www.unicef.org/eca/media/37906/file/In%20Focus%20Access%20to%20justice%20for%20children.pdf>
- United Nations Population Fund. (n.d.). *Child marriage*. Noudettu 19.4.2026 osoitteesta <https://www.unfpa.org/child-marriage>
- Valtioneuvosto. (2024, 5. syyskuuta). *Järjestöavustukset pienentyvät osana valtiotalouden säästöjä*. Noudettu 19.4.2026 osoitteesta <https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/jarjestoavustukset-pienentyvat-osana-valtionalouden-saastoja>
- Valtioneuvosto. (2026, 22. huhtikuuta). *Orpon hallitus: Epävarmuuden ajassa tarvitaan luottamusta ja kasvua vahvistavia toimia*. Noudettu 1.6.2026 osoitteesta

<https://valtioneuvosto.fi/-/orpon-hallitus-epavarmuuden-ajassa-tarvitaan-luot-tamusta-ja-kasvua-vahvistavia-toimia>

Walklate, S. & Fitz-Gibbon, K. (2021). Why Criminalise Coercive Control? The Complicity of the Criminal Law in Punishing Women Through Furthering the Power of the State. *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy*, 10(4), 1-12.

<https://doi.org/10.5204/ijcsd.1829>

Yle Areena. (2025, 14. lokakuuta). *Kunnian vuoksi kadonneet*. Noudettu 21.10.2025 osoitteesta <https://areena.yle.fi/1-66871378>

Yle Areena. (2025, 17. maaliskuuta). *Nasrin's voice*. Noudettu 21.10.2025 osoitteesta <https://areena.yle.fi/1-50889297>

## Virallislähteet

A/HRC/26/22. (2014). *United Nations General Assembly. Human Rights Council. Preventing and eliminating child, early and forced marriage. Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights*. <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g14/128/76/pdf/g1412876.pdf>

AOA 7.6.2017 dnro 2282/2/15.

Euroopan unionin perusoikeuskirja (2012/C 326/02).

Explanatory Report to the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Istanbul, 11.V.2011). <https://rm.coe.int/ic-and-explanatory-report/16808d24c6>

CRC/C/GC/20. (2016). *General comment No. 20 (2016) on the implementation of the rights of the child during adolescence*. United Nations. <https://docs.un.org/en/CRC/C/GC/20>

CRC/C/GC/27. (2024). *Draft general comment No. 27 on children's right to access to justice and to an effective remedy*. United Nations. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/crc/gcomments/gc27/gc27-concept-note.pdf>

GREVIO. (2019). *Baseline evaluation report on legislative and other measures giving effect to the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Com-*

*bating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention):*

Finland (GREVIO/Inf(2019)9). Council of Europe.

<https://www.ecoi.net/en/file/local/2016372/GREVIO+report+on+Finland.pdf.pdf>

HE 172/2021 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi avioliittolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi .

HE 65/2024 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 25 luvun 3 §:n muuttamisesta.

HE 211/2025 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta.

KK 218/2015 vp. Kirjallinen kysymys lapsiavioliittojen estämiseksi.

KK 427/2017 vp. Kirjallinen kysymys lapsiavioliittojen lopettamisesta Suomessa.

KKV 427/2017 vp. Vastaus kirjalliseen kysymykseen lapsiavioliittojen lopettamisesta Suomessa.

LaVM 6/2024 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 25 luvun 3 §:n muuttamisesta.

Parliamentary Assembly of the Council of Europe. (2005). *Resolution 1468 (2005) on Forced Marriages and Child Marriages*. <https://pace.coe.int/en/files/17380/html>

Parliamentary Assembly of the Council of Europe. (2023). *Shaping the Parliamentary Assembly's relations with the United Nations Human Rights Council* (Doc. 15807). <https://pace.coe.int/en/files/31412/html>

PeVL 15/2001 vp. Perustuslakivaliokunnan lausunto 15/2001vp Hallituksen esitys laiksi virallistetusta parisuhteesta.

United Nations. (2015, 21. lokakuuta). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development* (A/RES/70/1). <https://docs.un.org/en/A/RES/70/1>

United Nations. (2024, 9. elokuuta). *Issue of child, early and forced marriage*. Report of the Secretary-General (A/79/308). General Assembly. <https://docs.un.org/en/A/79/308>

**Oikeuskäytäntö**

EIT tapaus A.A ja muut v. Ruotsi (28.6.2012).

EIT tapaus Z.H ja R.H v. Sveitsi (9.12.2015).

KHO: 2005:87.

KHO: 2021:187.

KHO: 2022:9.

Turun hovioikeus 15.4.2021. R 19/1573.

Varsinais-Suomen käräjäoikeus. R 761/2024/7067.